

θεμ. β'. καὶ βιβ. ιδ'. κεφ. ι'. θεμ. γ'. καὶ βιβ. να'. τιτ. δ'. κεφ. δ'. θεμ. ε'.

Τοῦ ἄνω. Γενικῶς γὰρ εἴρηται, ὅτι οὐκ ἔστιν δίκαιον, τινὰ κερδάναι ἐκ τῆς τοῦ ἑτέρου ζημίας.

Ἐάν ἰ) ὑπὲρ διατροφῆς ἐτήσιον χροσίου ποσὸν ἢ χορήγος καρπῶν καταλειφθῆ τιμῶν κ) ἀνθρόπω, οἷον εἰκόσω τινί, δύναται χωρὶς τοῦ πραιτωροῦ διαλύεσθαι· οὐ μὴν ἐὰν μετρίῳ χρήσις ὑπὲρ διατροφῶν καταλειφθῆ.

ἐὰν ὑπὲρ διατροφῆς] Ἐὰν φανερά ποσότης καθ' ἕα-
στον ἔτος καταλειφθῆ τινι τιμιωτέρας ὄντι τάξεως, οἷον μὲν
εὐτόφω τινί καταλειφθῆ ληγάτων ἀγγάλιον φανεράς χορσίου
ποσότητος ὡσανεὶ σαλαρίον ἐνιαυσιαίον ἢ οὐσοφροῦντος, δύνα-
ται διάλυσις γίνεσθαι καὶ δίχα τῆς ἀσθεντίας τοῦ πραιτωροῦ.
εἰ μέντοι σύμμετρος οὐσοφροῦντος ἐν τάξει ἀλιμέντων ἢ τοῦ χα-
ρὸν ἐπιτροφῆς καταλειφθῆ τινί, τότε κατ' οὐδενὸς εἶνα φραμεν
τὴν διάλυσις δίχα τῆς ἀσθεντίας γενομένην τοῦ πραιτωροῦ.

Κυρίλλ. Ἐὰν τιμῶν τινῶν ἐν τάξει σαλαρίον ἐνιαυσιαίον τι
καταλειφθῆ ἢ οὐσοφροῦντος, δύναται περὶ τούτου διαλύεσθαι·
εἰ δὲ μέτριος οὐσοφροῦντος πέντη ἐν τάξει ἀλιμέντου, οὐ
δύναται ἀνευ τοῦ πραιτωροῦ διαλύεσθαι.

Τοῦ ἄνω. Σαλαρίον κυρίως λέγεται τὸ δίδόμενον ἀξιο-
ματικῶ, σαλαρία τὰ δίδόμενα θυμεικῶς, σολέμνια δὲ τὰ δίδο-
μενα παιδευτικῶς, ἰατροῖς καὶ τοῖς τοιοῦτοις. περὶ σαλαρίου
διαλαμβάνεται τιτ. λζ'. τοῦ ιβ'. βιβ. τοῦ κωδ.

Μὴ εἰπέ ἐναντίον σοι εἶναι τὸ κεφ. τὸ λέγον, εἴτε εὐγε-
νεί, εἴτε πλοσίοις καταλειφθῆ, οὐ δυνατόν διαλύεσθαι. τοῦτο
οὐν εἰπέ ἀμφοτέρων συμβιβάζων τὸ κεφ. οἱ ἐκείνο μὲν δια-
λαμβάνει περὶ διατροφῶν ἀναγκαιῶς καταλιμπανομένων τινῶν,
ὅποιοι ἂν ᾖσιν, οἷς καταλειφθῆσαν· τοῦτο δὲ περὶ τῶν χάριν
μνήμης καταλιμπανομένων, περὶ ὧν φησιν, καὶ χωρὶς τοῦ πραι-
τωροῦ διάλυσις γίνεται.

ἐὰν μετρίῳ] † Ἐὰν δὲ οὐσοφροῦντος σύμμετρος λόγῳ
ἀποτροφῆς ἐν καταλειφθῆ, οὐ καλῶς ἐπὶ τούτῳ διαλύεται
χωρὶς τοῦ πραιτωροῦ. [Sch. q. I. 806.]

Οὔτε ἰ) τροφίμων εἰδῶν καταλιμπανομένων ὑπὲρ
διατροφῶν παρὰ γνώμην τοῦ πραιτωροῦ γίνεται ἠ) ^{α)}
διάλυσις. εἰ μέντοι διαλύσεται τὰς ἐξ ᾧ χορήματα λαμβάνει
ἀντὶ τῶν εἰδῶν, ἢ τὸνναντίον, ἢ ἠ) εἶδος ἀντὶ
εἰδους, φυλακτομένης τῆς προθεσμίας καὶ τοῦ τρόπου,
ἢ τὸ πρόσωπον τοῦ χορηγούτου ἐναλλάζει, ἢ τὸν τόπον,
ἢ ἀφ' ἑνὸς λαμβάνει ἀντὶ πολλῶν· ταῦτα πάντα ἀφελεῖ
τὸν τὰς διατροφῶν λαμβάνοντα καὶ ὠ) τὴν διάγνωσιν
ἐχουσι τοῦ πραιτωροῦ.

οὔτε τροφίμων εἰδῶν] Ἐὰν τινι μὴ νομίματα εἰς
ἀλιμέντων, οἷος δὲ καὶ ἔλαιον ἢ καὶ ἄλλα τινὰ τὰ πρὸς ἀπο-
τροφῆν ἀναγκαιῶς τε καὶ ἐπιτήδεια καταλείπεται, οὐδὲ περὶ
τούτων δύναται διάλυσις γίνεσθαι δίχα τοῦ πραιτωροῦ, εἴτε
καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν, εἴτε καθ' ἕκαστον μῆνα ταῦτα αὐτῶ
καταλείπεται. εἰ μέντοι οὕτω περὶ τούτων δίχα τοῦ πραιτω-
ροῦ διελύσατο, ἵνα ἀντὶ αὐτῶν νομίματα καθ' ἕκαστον ἔτος ἢ
καθ' ἕκαστον μῆνα λαμβάνῃ καὶ μῆτε ἡμέραν ἡμειψεν, ἵνα
τυχὸν μὴ καταλειφθῆν αὐτῶ καθ' ἕκαστην ἡμέραν ἢ καθ' ἕκα-
στον μῆνα συμφωνῇ, καὶ ἐναντίον ἢ διετίαν λαμβάνειν (τοῦ-
ναντίον γὰρ αὐτῶ ποιεῖν ἐπιτετραπῆται, ὥστε τὸ ἀνάλιον λαμ-
βάνειν καθ' ἕκαστον μῆνα ἢ καθ' ἕκαστην ἡμέραν), εἰ τοίνυν
μῆτε τὴν ἡμέραν ἡμειψεν, μῆτε τὸ μέτρον, ἵνα μὴ τυχὸν τοῦ
διδόμενον αὐτῶ καθ' ἕκαστον μῆνα ἢ καθ' ἕκαστον ἔτος ἀξίου
ὅστος ν'. νομισμάτων συνδόξῃ, τοιαῦτα νομίματα λαμβάνειν
αὐτῶν, ἀλλὰ μόνον τὸ γένος ἢ τοῦ εἶδος ἡμειψε τοῦ ἀλιμέν-
του, οἷον ἀντὶ οἷου ἢ ἔλαιον νομίματα συμφωνήσας λαβεῖν,
ἢ τὸ ἐναντίον εἰ συμφωνήσῃ λαβεῖν, ἵνα ἐν γενήμασι κομίζηται
τὰ ἀλιμένα τὰ ἐν νομίμασιν αὐτῶ καταλειφθέντα, ἢ οἷον
ἀντὶ ἔλαιου, ἢ ἔλαιον ἀντὶ οἷου, ἢ καὶ ἕτερον τι ἡμειψεν, ἢ
καὶ τὸν τόπον ἐνῆλλαξεν, ἵνα τυχὸν τὰ ἐν Ρώμῃ αὐτῶ δίδο-

et lib. 14. cap. 10. them. 3. et lib. 51. tit. 4. cap. 4. them. 5.

Innom. Generaliter enim dictum est, aequum non esse, ut quis ex alterius damno lucrum sentiat.

Si alimentorum nomine ³²⁾ quotannis certa auri *L. 8. §. 23.*
quantitas vel ususfructus homini honestioris loci, veluti *D. II. 15.*
locupletis, relictus sit, sine Praetore transigi potest:
non si homini mediocrium facultatum ³³⁾ ususfructus
alimentorum causa relictus sit.

32) si alimentorum nomine] Si certa quanti-
tas quotannis alicui honestioris loci relicta sit, verbi
causa, locupletis cuidam legatum annuum certae auri
quantitatis veluti salarium annuum, vel ususfructus re-
lictus sit, transactio etiam citra Praetoris auctoritatem
fieri potest. Si tamen modicus ususfructus alimentorum
vice sit alicui relictus, tunc transactionem citra Prae-
toris auctoritatem factam nullius momenti esse dicimus.

Cyrilli. Si viro honesto loco solarii quotannis ali-
quid vel ususfructus relictus sit, de eo transigi potest:
si vero modicus ususfructus pauperi alimentorum vice
relictus sit, citra Praetorem transigi nequit.

Innom. Salarium proprie dicitur, quod viro in digni-
tate posito datur, salaria, quae dantur saltatoribus, so-
lemnia, quae dantur praeceptoribus, medicis et eiusmodi
hominibus. De salario disserit tit. 37. lib. 12. Codicis.

Ne dicas, tibi contrarium videri caput, quo dicitur: sive
ingenuis, sive locupletibus relicta sint alimenta, transigi
non posse. Utrumque igitur capitulum concilians dicas,
illud disserere de alimentis necessario quibusdam re-
lictis, qualesquales sint, quibus relicta sunt: hoc vero
de alimentis memoriae causa relictis, de quibus etiam
citra Praetorem transigi posse ait.

33) si homini mediocrium facultatum] Si
vero modicus ususfructus alimentorum nomine alicui re-
lictus sit, de eo citra Praetorem non recte transigit.

Neque si species ad victum necessariae ³⁴⁾ ad *L. 8. §. 24.*
alimenta relictae sint, sine Praetoris voluntate trans- *D. eod.*
actio fit. Si tamen ita transegerit quis, ut loco spec-
ierum pecuniam accipiat, vel vice versa, vel speciem
pro specie, servato die ³⁵⁾ et modo ³⁶⁾, vel perso-
nam ³⁷⁾ eius, qui alimenta praestat, commutaverit,
vel locum, vel pactus fuerit, ut ab uno potius, quam
a pluribus acciperet: haec omnia prosunt ei, qui ali-
menta accipit, et cognitionem Praetoris habent.

34) nec si species ad victum necessariae]
Si cui non nummus ad alimenta, sed frumentum et oleum
vel etiam alia quaedam ad victum necessaria et utilia
relicta sunt, nec de his citra Praetorem transactio fieri
potest, sive in singulos annos, sive in singulos menses
haec ei relicta sint. Si tamen ita de his sine Praetore
transegerit, ut in vicem eorum nummos quotannis vel
singulis mensibus acciperet, [et neque diem permutaverit,
ut scilicet id, quod in dies vel in singulos menses re-
lictum ei est, quotannis vel quovis biennio acciperet (con-
trarium enim facere ei permissum est, ut annum scilicet
singulis mensibus vel diebus accipiat), si igitur
neque diem mutavit, neque modum, ita scilicet, ut quum
id, quod quotannis vel per singulos menses ei datum
est, quinquaginta aureos efficeret, non placuerit, ut tri-
ginta aureos acciperet, sed tantummodo genus sive spe-
ciem alimentorum mutavit, veluti si pactus est, ut loco
frumenti vel olei nummos acciperet, vel vice versa si
pactus sit, ut in generibus alimenta acciperet, quae in
nummis ei relicta sunt, vel si vinum pro oleo, vel oleum
pro vino, vel etiam quid aliud commutavit, vel etiam

δ) Cod. Coisl. ad marg. θεμ. ιε'. κ) Haec usque ad τιμῶν solus exhibet Cod. Coisl. Desunt apud Fabr. Ceterum alia manu in Cod. Coisl. supra textum scriptum est: γγ. (i. e. γράφει) Ἐὰν ἐν τάξει σαλαρίον π. τ. λ. ι) Cod. Coisl. ad marg. θεμ. ιε'. m) Fabr. add ἢ. Cod. Coisl. omittit. n) ἢ add. Cod. Coisl. Fabr. omittit. Melior lectio Cod. Coisl. et textui latino magis consemanea. Co) od. Coisl. inserit μῆ, quod deest apud Fabr. et merito omittitur textus latini auctoritate. Basil. T. I.

μεγα ἀλλομετα δίδοται ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἢ τὸ ἐναντίον, ἢ προσώπων γέγονεν ἐναλλαγή, ἢ αὐτὸν τὸ ἀπὸ πολλῶν διδόμενον ἀλλομενον ἐξ ἑνὸς δίδοται, ἢ ἢ αὐτὸ ἀπὸ πλείων διδόμενον ἀπὸ ἑκείνου παρέχεται, καὶ κρατεῖ τὸ γεγονός καὶ ἔρρωται ἢ διάλυσις ρ) καὶ δὲ αὐτῆς αἰθνητίας γενομένη τοῦ πραιτόρος. ταῦτα γὰρ πάντα δοκεῖ σιωπηρῶς καὶ τὴν τοῦ πραιτόρος ἐν αὐτοῖς ἔχειν διάγνωσιν, καὶ ἐπὶ ὀφείλει τοῦ ἀλλομεταίου νοεῖται, δηλαδὴ ἐν ᾧ εὐπορὸς ἐστὶ σκευήσος, παρ' οὗ τὸ ἀλλομενον συνδέοξε λαμβάνειν αὐτόν. χείρονα γὰρ οὐ δύναται τὴν αἴρεσιν αὐτοῦ ποιεῖν ὁ ἀλλομεταίος, ὡς ἐκ τῶν ἀνωτέρω δεδήλωται. Haec omnia habent discriptionem Praetoris: τουτέστι διαγνωσὸν ὁ πραιτορ οὐκ εἶχεν ποιῆσαι τι πλεον, καὶ σημείωσαι, ὅτι ἐφ' ὧν ὀφείλεται ὁ ἀλλομεταίος, κρείττονα ποιῶν τὴν αἴρεσιν τὴν αὐτοῦ, δύναται καὶ δὲ αὐτῆς τοῦ πραιτόρος αἰθνητίας διαλύσθαι. τοῦτο δὲ σαφέστερον καὶ ἀνωτέρω μεμάθηκας ἐν τῷ παρόντι διγέστω.

Κυρίλλ. Ἐάν τινι λόγῳ ἀλλομετων οἷτος ἢ τις τοιοῦτον καταλειφθῆ, διαλύσθαι περὶ τούτων οὐ δύναται δὲ αὐτοῦ πραιτόρος. εἰ μένοι οὕτω διαλύσθαι, ἢ αὐτὸ τούτων τῶν εἰδῶν νομίσματα λάβη κατ' ἔτος ἢ κατὰ μῆνα, ἢ τὸ ἐναντίον, καὶ μηδὲ τὴν ἡμέραν ἢ τὸ μέτρον ἐναλλάξει, κἂν τὸ προσώπων ἢ τὸν τόπον, ἀφ' οὗ δίδοται, ἐναλλάξῃ, ἔρρωται καὶ δὲ αὐτοῦ πραιτόρος ἢ διάλυσις πρὸς ὀφείλειαν οὐσα τοῦ ἀλλομεταίου.

φυλαττομένης τῆς προθεσμίας] * Οἷον οὐ δεῖ συμφωνεῖν, ἢ αὐτὸ καταλειφθῆν αὐτῷ κατ' ἑκάστην τυχὸν ἡμέραν ἢ μῆνα κατ' ἑνιαυτὸν ἢ διετὴν λαμβάνειν. οἷτως ὁ ἰδιὸς ἔχει. τὸναντίον δὲ ὀφείλει συμφωνεῖν. ἢ οὐ δεῖ συμφωνεῖν, οἷον ὄντος τυχὸν ἄξιον τοῦ διδομένου νομισμάτων πενήκοντα λαμβάνειν πράγμα ἄξιον μόνον νομισμάτων λ'. ἢ τυχὸν τὸ παρὰ Πέτρου δίδομενον παρέχεσθαι ς) παρὰ Παύλου, ἢ τὸ ἐν Ῥώμῃ διδομενον ἐν ταῖς ἐπαρχίαις λαμβάνειν.

καὶ τοῦ τρόπου] Ἦγουν οὐ δεῖ συμφωνεῖν, ἢ αὐτὸν ὄντος ἄξιον τοῦ διδομένου ν. νομισμάτων λαμβάνει ἄξιον λ'. νομισμάτων.

ἢ τὸ πρόσωπον] † Τυχὸν τὸ ἀπὸ πολλῶν διδόμενον καὶ ἐξ ἑνὸς δίδοσθαι, ἢ τὸ ἀπὸ Πέτρου διδομενον ἀπὸ Παύλου παρέχεσθαι. [Sch. r. I. 806.]

L. 8. §. 25. Χωρὶς τοῦ πραιτόρος διαλύεται τις ἐφ' ᾧ ὑπὲρ
D. 18. 15. τῆς καταλειφθείσης αὐτῷ οἰκῆσεως λαμβάνειν δὴλον ποσόν, ἢ ἀντὶ τοῦ καταλειφθέντος αὐτῷ ὑπὲρ οἰκῆσεως ποσοῦ λαμβάνειν ς) οἰκῆσιν, κἂν εἰ τὰ μάλιστα αὐτῷ ἐγκινδυνεύεται ς) ἢ οἰκῆσις.

χωρὶς τοῦ πραιτόρος] Ἐάν ναβιταίων, τουτέστιν εἰ λόγῳ οἰκῆσεως καταλειφθῆ τινὲ κατ' ἑκάστον ἔτος δέκα τυχὸν νομίσματα, καὶ γένηται διάλυσις δὲ αὐτοῦ πραιτόρος, ἢ αὐτὸν ἀποσχεθῆ ἢ ἀβιταίων ἀντὶ τῶν νομισμάτων, ἔρρωται ἢ διάλυσις, ἐπεὶ παρέχεται ὁ τῆς ἀβιταίωνος κισπός, τουτέστιν, ὅσον ἦκεν εἰς ἀποτελεσμα δοκεῖ τὰ δέκα νομίσματα δίδοσθαι κατ' ἑκάστον ἔτος. καὶ εἰκότως ἔρρωται ἢ διάλυσις, εἰ καὶ ὑπόκειται συμπτώσει τυχὸν ἢ ἐμπρησμοῦ, καὶ ἐν τούτῳ βλάπτεται ὁ ἀλλομεταίος, ὅτι, ἢνίκα μὲν ἐδίδοτο αὐτῷ τὰ δέκα νομίσματα, οὐκ ἐβλάπτετο ὑπὸ ἐμπρησμοῦ ἢ ὑπὸ πτώσεως, νυνὶ δὲ ναβιταίωνα λαβῶν κινδυνεύει ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις. καὶ τὸ ἐναντίον ἐάν ἀντὶ τῆς ναβιταίωνος αὐτῷ καταλειφθείσης συνήρῃσε, φανερόν δίδοσθαι αὐτῷ χρυσίου ποσότητα, ἔρρωται ἢ διάλυσις καὶ δὲ αὐτοῦ πραιτόρος γεγενημένη.

Κυρίλλ. Ἐάν λόγῳ ἀβιταίωνος ἤτῳ τι καταλειφθῆ σοι, δύνασαι καὶ ἄνευ τοῦ πραιτόρος [διαλύειν] ς) ἐπὶ τῷ λαβῆν ναβιταίωνα, εἰ καὶ ὑπόκεισαι πτώσει καὶ ἐμπρησμοῦ ἢ εἰ δὲ καὶ ναβιταίων σοι καταλειφθῆ, δύνασαι ἀντ' αὐτῆς νομίσματα λαβῆν.

αὐτῷ ἐγκινδυνεύεται] Τοῦ ἄρον. Σημείωσαι, ὅτι τὰ τυχὸν τῆς ναβιταίωνος τὸν κινδυνεύειν ὅρα. ὅτι γὰρ καὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ναβιταίου σβέννεται, ἔρρωται βιβ. ια'. tit. γ'. διγ. ιη'.

† Εἰ καὶ ὑπόκειται τῇ συμπτώσει τυχὸν ἢ ἐμπρησμοῦ, καὶ ἐν τούτῳ βλάπτεται ὁ τῶν διατροφῶν λαμβάνων. [Sch. s. I. 806.]

ρ) Cod. Coisl. διατ. i. e. διάταξις. Sed legendum διάλυσις. ς) Lego παρέχεσθαι. Cod. Coisl. παρέχεται. ρ) Ita Cod. Coisl. Fabr. λαβῆν. s) Sic legendum, licet Fabr. habeat ἐκινδυνεύειν neque Cod. Coisl. variam lectionem suppeditet. t) Hoc verbum haud dubie deest, quapropter unis inclusum addidi.

locum permutavit, ut quae erant ei Romae alimenta relicta, in provinciis acciperet, vel contra: vel personarum mutatio facta est, ut alimenta a pluribus praestanda ab uno praebentur, vel ut, quod a Primo relictum est, a Secundo praestaretur: et valet id, quod gestum est, et rata est transactio etiam citra Praetoris auctoritatem facta. Haec enim omnia tacite disceptationem quoque Praetoris continere videntur, et pro utilitate alimentarii accipiuntur, scilicet si locuples sit Secundus, a quo alimenta eum accipere placuit. Deteriorem enim suam conditionem alimentarius facere nequit, ut ex iis, quae supra dicta sunt, apparet. Haec omnia habent disceptationem Praetoris, id est, neque Praetor causa cognita melius quid facere potuisset. Et nota, in his, quae prosunt alimentario meliorem suam conditionem facienti, eum etiam citra Praetoris auctoritatem transigere posse. Hoc certius supra quoque hoc digesto didicisti.

Cyrilli. Si cui alimentorum nomine frumentum vel eiusmodi quid relictum sit, sine Praetore de his transigi nequit. Si tamen ita transegerit, ut harum specierum loco nummos quotannis vel singulis mensibus acciperet, vel vice versa, et neque diem, neque modum mutaverit, etiam persona et locum, a qua et e quo alimenta praestantur, mutaverit, etiam citra Praetorem transactio valet, quum in utilitatem alimentarii sit.

35) servato die] Verbi causa, convenire non oportet ut, quod in dies vel singulis mensibus ei relictum est, quotannis vel quovis biennio accipiat. Sic Index habet. Contrarium autem pacisci licet. Vel convenire non oportet, ut verbi causa, quum alimenta relicta quinquaginta aureos efficiant, rem tantum triginta aureorum accipiat, vel ut alimenta a Petro praestanda a Paulo praebentur, vel ut, quod Romae dandum est, in provinciis consequatur.

36) et modo] Id est, pacisci non licet ut, quum res relicta quinquaginta aureorum esset, rem triginta aureorum accipiat.

37) vel personam] Veluti ut, quod a pluribus dandum est, ab uno detur, vel ut, quod a Petro dandum est, a Paulo praestetur.

Citra Praetorem 38) transigit quis, ut pro habitatione sibi relicta certam quantitatem accipias, vel ut loco quantitatis ad habitationem ei relictae habitationem consequatur, licet habitatio periculo eius sit 39).

3) citra Praetorem] Si habitatio, id est, si ad habitationem alicui quotannis decem forte relicta sint, et citra Praetorem transactio facta sit, ut loco nummorum habitatio praestetur, valet transactio, quia fructus habitationis praestatur, id est, quod ad eventum attinet, decem dari quotannis videntur, et merito valet transactio, licet ruinae vel incendio subiecta sit, eoque alimentarius laedatur, quia, si decem ei praestarentur, e ruina vel incendio damnum non sentiret, nunc autem habitatione accepta periculum horum ad eum pertinet. Per contrarium quoque, si pro habitatione ei relicta placuit, certam auri quantitatem ei praestari, transactio valet et citra Praetorem facta.

Cyrilli. Si habitationis causa certum quid tibi relictum sit, etiam sine Praetore transigere potes, ut habitationem accipias, licet ruinae et incendio obnoxius sis: sed et si habitatio tibi relicta sit, loco eius nummos consequi potes.

39) periculo eius sit] Innom. Nota, periculum habitationis ad legatarium spectare. Morte enim habitatoris eam finire, lib. II. tit. 3. dig. 18. didicisti.

Licet habitatio ruinae vel incendio subiecta sit, et in eo alimentarius laedatur.

9. Ἰδὲμ. u) Ἐὰν διαλύσωμαι πρὸς τοὺς ἐπιτρόπους μου περὶ τοῦ ἐμοῦ μέρους, οὐ κολώομαι κινεῖν καὶ αὐτῶν v) ἐκ προσώπου τοῦ ἀδελφοῦ μου w), κληρονομῶν αὐτοῦ.

πρὸς τοὺς ἐπιτρόπους μου] Πρῶτος καὶ σεκοῦνδος ἀδελφοὶ ὄντες τοὺς αὐτοὺς ἔλαβον ἐπιτρόπους· ἀλλὰ τούτων ὁ πρῶτος μετὰ τὴν ἡδὴν τελείως γενομένην ἡλικίαν ἐκίνησε κατὰ τῶν ἐπιτρόπων περὶ τῆς οἰκείας ἐπιτροπῆς ἥτοι περὶ τοῦ ἀνήκοτος αὐτῷ μέρους τῆς πατρῴας κληρονομίας, καὶ τῆς ἐπ' αὐτῷ δικαιοσύνης, καὶ μετὰ προκαταξὺν διελύσατο πρὸς αὐτούς. καὶ τούτων οὕτω γεγενημένων ἐτελεύτησε σεκοῦνδος, ὁ τοῦ πρῶτου ἀδελφός, ἐπὶ κληρονομίᾳ πρῶτον τῷ ἀδελφῷ. ἐτελεύτησε δὲ, μήπω τοὺς λόγους ἐκ τῶν ἐπιτρόπων λαβὼν. μετὰ τὴν τούτων τελευτῆν βούλεται κινήσει κατὰ τῶν ἐπιτρόπων ὁ πρῶτος χάριν τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ἀδελφοῦ. τὸ ζητούμενον, ἄρα μὴ, ἐπειδὴ ἀπαξ διελύσατο πρὸς αὐτούς, κινῶν ἐκβάλλεται παραγραφή; λέγει Οὐλπιανός, οὐδαμῶς· κἂν γὰρ διελύσατο περὶ τῆς οἰκείας καὶ μόνης ἐπιτροπῆς, οὐκίαι δὲ καὶ περὶ τῆς τοῦ ἀδελφοῦ διελύσατο.

Κυρῖλλ. Ἦν εἷς τῶν δύο ἀδελφῶν περὶ τοῦ οἰκείου μέρους διαλύσθαι πρὸς τὸν ἐπιτρόπον, εἴτα κληρονομήσει τὸν ἀδελφόν, οὐ δοκεῖ καὶ περὶ τοῦ μέρους τοῦ ἀδελφοῦ διαλύσασθαι· ἐκίστη γὰρ διάλυσις τὰ συναρῶσα μόνᾳ καταφέρει.

Τῶν ἄνων. Ἀνάγνωθι διγ. ε'. καὶ βιβ. β'. τοῦ κωδ. τιτ. δ. διατ. γ'. κθ'. λα'.

Πᾶσα x) διάλυσις ἐπὶ μόνοις κρατεῖ τοῖς συναρῶσαι.

πᾶσα διάλυσις] Ἐὶ οἰαδήποτε διάλυσις γένηται, τοῦ-
έστιν, εἴτε ἀπλή, εἴτε Ἀκουιλιάνη, περὶ ἐκείνων μόνων γεγενη-
σθαι δοκεῖ, περὶ τῶν συναρῶστων τοῖς τὴν διάλυσιν ποιη-
σαμένοις. εἴπω γὰρ σοὶ καὶ ἐν τῷ ε'. διγέτω, ὅτι διὰ τοῦτο οὐ
ἀσφαλῶς Ἀκουιλιάνην ὁμολογήσιν ὑπαγορεύοντες καὶ βου-
λομένοι μηδεμίαν περιλειφθῆναι τοῖς μέρειν φιλονεικίας ἀμ-
φισβήτησιν, ἐκεῖνα y) ὀρηματὰ παρασκευάζουσιν ἐναγῆσαι τῇ
ὁμολογίᾳ, δι' ἧν ἀποτασσονται οἱ διαλυόμενοι καὶ τοῖς μὴ
ἐνθυμηθέντων μίτη λαληθέντων, ἵνα καὶ περὶ τούτων δόξωσι
διαλύσθαι· μέμνησο τῶν εἰρημέρων ἐν αὐτῷ τῷ διγ.

ἐπὶ μόνοις κρατεῖ] Ζῆται τιτ. α'. τούτου τοῦ βιβ. κεφ. λε. ὁμοίως τοῦ παρόντος τιτ. κεφ. μγ'. καὶ κ'. καὶ κα'. καὶ κθ'. τοῦ γ'. τιτ. τοῦ ε'. βιβ. ἐκ τούτων οὐν ἀπάντων ἐστὶ συναρῶσθαι εἰπέν, ὅτι εἴν μὴ ἀπάτη γένηται ἢ δόλος περὶ τὴν διάλυσιν, ὡς ὅτε τις χιλῶν νομισμάτων τῆς ἀληθοῦς ποσότητος οὔσης, περὶ μόνων φ'. διελύθη ἄγνωστων, γνωσκότος μόνου τοῦ ἀπιθόλου τούτου, εἰ μὴ ἢ ποσότης αὐτῆ τῶν φ'. ὀρητῶς ἐτέθη ἐν τῇ διάλυσει καὶ κατὰ Ἀκουιλιάνην ἐπερωτήσιν γεγενησὶν ἢ διάλυσις, ἐρωτῶται μὲν αὕτη, z) ἀπατήσθαι τὰ ὑπόλοιπα, ὡς κεφ. κ'. τούτου τοῦ τιτ. ἐὰν μὲντοι Ἀκουιλιάνης γενομένης ἐπερωτήσεως μὴ γένηται μνήμη καὶ τῆς ὀρητῆς ποσότητος τῶν φ'. καὶ τότε ἢ μὲν διάλυσις ἐρωτῶται, ἀρμυζεῖ δὲ ἢ δὲ δόλο, εἰ μήπω καὶ περὶ αὐτῆς διελύσατο, ὡς κεφ. κα'. ἢ ὑμφακτομ, ὅτε δηληδὴ ἢ διετία παρήλθε. ἀλλὰ τὰντα ἐπὶ τῶν βόνα φῖδε· ἐπὶ γὰρ τῶν στράτων, εἰ καὶ νομισμάτων γένηται μνεία ποσότητος, οὐκ ἀναψηλαφῶται. εἰ μὲντοι δόλος μὲν ἐγένετο, μὴ Ἀκουιλιάνη δὲ πιερικαλούθητος ἐπερωτήσιν, τότε οὐδὲ ἢ διάλυσις ἐρωτῶται, ὡς τὸ παρὸν φησιν κεφ. εἰ μὴ ἦδει ὁ διαλυσάμενος τὴν ἀληθῆ ποσότητα, τότε γὰρ, εἴτε Ἀκουιλιάνη γέγονεν ἐπερωτήσιν, εἴτε καὶ μὴ, δυνατὰ κινεῖν. ταῦτα μὲν, εἰ γέγονε δόλος. εἰ δὲ μὴ γέγονε, τότε ἀδιαστικῶς ἐρωτῶται ἢ διάλυσις. εἰ μὲντοι ἐναγόμενος τις ὡς κατέχων αὐτὰ διελύσατο, οὐ δύναται ὁ πρῶτον ἐναγόμενος, εὐρεθεῖς δὲ μὴ νεμόμενος, ἀνατρέψει τὴν διάλυσιν, ὡς κεφ. μγ'. αὐτοῦ.

Θ^a) κατὰ ἀπίτην τῶν συγκληρονομήτων αὐτοῦ τὸ ἄληθές ἄγνωστων, διαλυσάμενος οὐκ Ἀκουιλιάνας,

IX. Si cum tutoribus meis ¹⁾ de portione mea ^{L. 9. pr.} transegero, adversus eosdem ex persona fratris mei, ^{D. II. 15.} cui heres extiti, agere non prohibeor.

1) cum tutoribus meis] Primus et Secundus fratres eosdem acceperunt tutores. Sed Primus post pubertatem maior factus adversus tutores tutelae egit, id est, de portione paternae hereditatis sibi competente, eiusque administratione. et post litis contestationem cum iis transegit. Quibus factis Secundus vita decessit, Primi frater, Primo fratre herede relicto, nondum redditus a tutoribus rationibus. Post eius mortem Primus adversus tutores nomine tutelae fratris sui agere vult. Quaeritur, numne, quum semel cum illis transegerit, agens exceptione submoveatur. Ulpianus ait, minime: licet enim de tutela, cui ipse subfuerat, transegerit, nondum etiam de fratris tutela transegit.

Cyrilli. Si unus ex duobus fratribus de portione sua cum tutore transegerit, deinde fratri heres extiterit, non etiam de fratris portione transgisse videtur: quaevis enim transactio ea tantum, quae placuerunt, in se deducit.

Innom. Lege dig 5. et lib. 2. Cod. tit. 4. const. 3. 29. 31.

Omnis transactio ²⁾ in his tantum valet ³⁾, de ^{L. 9. §. 1.} quibus placuit. ^{D. eod.}

2) omnis transactio] Si transactio, quaecunque sit, facta sit, id est, sive simplex, sive Aquiliana stipulatione, de his tantum facta esse videtur, de quibus inter personas transigentes placuit. Nam et dig. 5. tibi dixi, ideo eos, qui Aquilianam stipulationem secure dicent nec ullam controversiae occasionem partibus relinqui velint, operam dare, ut illa verba stipulationi inserantur, quibus transigentes iis quoque renuntiant, de quibus non cogitarunt, nec locuti sunt, ut de his quoque transigere videantur. Memineris eorum, quae eodem dig. dicta sunt.

3) in his tantum valet] Quaere tit. 1. huius lib. cap. 35. similiter huius tit. cap. 43. et 20. et 21. et 29. tit. 3. lib. 10. Ex his igitur omnibus in complexu dicere licet, si non fraude vel dolo aliquid in transactione factum sit, veluti quum quis, quum vera quantitas mille aureorum esset, ignorans de quingentis tantum transegerit, sciente tamen id adversario, si quidem haec quingentorum aureorum quantitas transactioni nominatim inserta, et transactio per Aquilianam stipulationem celebrata sit, eam quidem valere, eum autem residuum petere posse, ut cap. 20. hui. tit. Si tamen Aquiliana stipulatione interposita mentio quantitatis quingentorum aureorum facta non sit, tunc quoque transactio quidem valet, de dolo autem actio competit, nisi de ea quoque transegerint, ut cap. 21. vel in factum actio, quum scilicet biennium praeterierit. Sed haec in bonae fidei iudiciis: in strictis enim, si quantitatis quoque nummorum mentio facta sit, transactio non rescinditur. Si tamen dolo quid factum sit, non autem subsecuta sit Aquiliana stipulatio, tunc nec transactio valet, ut hoc cap. dicitur, nisi, qui transegit, veram quantitatem sciverit. Tunc enim, sive facta sit Aquiliana stipulatio, sive facta non sit, agere potes. Haec, si dolus commissus sit. Si dolo nihil factum sit, tunc indistincte valet transactio. Si tamen quis conventus tanquam possessor transegerit, non potest, qui antea reus fuerat, et quem non possidere apparuit, transactionem rescindere, ut cap. 43. eiusdem tit.

Qui per fallaciam ⁴⁾ coheredum suorum rei veritatem ignorans transegit sine Aquiliana stipulatione ⁵⁾, ^{L. 9. §. 2.} ^{D. eod.}

u) Sic Cod. Coisl. Deest Ἰδὲμ. ap. Fabr. Cap. 9. legitur in Syn. p. 143. v) Sic Cod. Coisl. Fabr. pro καὶ αὐτῶν habet αὐτοῦ. Syn. αὐτοῦ. w) μου deest in Syn. x) In Syn. legitur p. 143. y) Adderem κα'. z) Lacuna est in Cod. Coisl. Videtur deesse δύναιται δε. α) ὁ Cod. Coisl. Deest apud Fabr.

τουτέστιν b), οὐ μετὰ προστίμου καὶ ὁμολογίας ἀναδόσεως, ἀπαυτῶσθαι bb), οὐ μὴν συμφωνεῖν δοκεῖ.

κατὰ ἀπάτην] Στεφ. c) Ὁ κληρονόμος, εἴαν κατὰ παρουσίαν τοῦ συγκληρονόμου ἀγνοῶν πάντα τὰ τῆς ἀληθείας διελύσαστο πρὸς τὸν συγκληρονόμον, καὶ συμβόλαιον ἐποιήσαστο διαλύσεως, μὴ ἔχον Ἀκουιλίαν ἐπερωτήσῃν καὶ ὁμολογίαν καὶ τὴν ἐπ' αὐτῇ δηλοῦσι ἀκεπιλατίονα, οὐχ οὕτω παρτενεῖν ἦτοι διαλυῖσθαι δοκεῖ, ὡς περὶ ἀπαυτῶσθαι, καὶ εἰκότως οὐκ ἔρρωται ἢ διύλοις. βλέπε, πῶς εἶπε κατὰ παρουσίαν τοῦ κληρονόμου ἀγνοῶν τὰ τῆς ἀληθείας. εἰ γὰρ εἰδὼς διελύσαστο, ἔρρωται ἢ διαλύσει, κἂν μὴ Ἀκουιλίαν προσηλθε ἐπερωτήσῃς, ὡς τε Ἀκουιλίαν ὁμολογίας παρεντεθείσης πᾶς λόγος ἀνήρηται τῷ διαλυσαμένῳ, κἂν ἦρροι τοὺς ἀληθῆς κατὰ παρουσίαν τοῦ κληρονόμου. τοῦτο δὲ νόσον, ἐπειδὴ τὴν αἰτίαν ἐγίνωσκε, ἐφ' ἣ διελύσαστο, τὴν δὲ τῶν πραγμάτων ἠγνοεῖ ποσότητα. οἷον ἡδεῖ, ὅτι περὶ πάσης αἰτίας τὴν κληρονομίαν ὁρώσης διελύσαστο· κἂν ἐπιλανθῇ περὶ τὸ ποσὸν τῶν πραγμάτων, προκριματίζεται διὰ τῆς Ἀκουιλίαν ὁμολογίας. πᾶσαν γὰρ ἀγωγήν, περὶ ἧς ἐνεθνηθῆσαν οἱ τὴν διύλυσιν πεποιηότες, εἰς ἑαυτὴν καταφέρει καὶ δαπανᾷ ἢ Ἀκουιλίαν ὁμολογία. διελύσεν δὲ τῷ διαλυσαμένῳ τὰς κατὰ τοῦ κληρονόμου προφάσεις τῆς κληρονομίας ἀγωγῆς, ἐπειδὴ περὶ κληρονομίας ἐνεθνηθῆσαν διαλύσασθαι, καὶ ἐδαπάνησε ταύτας διὰ τῆς ἀκεπιλατίονος, ὡς τε μὴτε ἴχνη αὐτῶν ὑπείνου λοιπόν. εἰ γὰρ μὴ Ἀκουιλίαν, ἀλλ' ἀπλή προσηλθε διαλύσει, αὕτη μὴ κατὰ τὸ πῆτος ἰούθε τὴν ἀγωγήν ἀναρῶεῖ· δύναται ὁ διαλυσαμένος περὶ τῶν ἀποκρυβέντων πραγμάτων κινεῖν, κἂν ἀντιτεθῇ αὐτῷ ἢ τῆς διαλύσεως παραγραφή, δόλον κέχρηται ψευδικτίον, ὡς ὁ Μοδестίνος ἐν λε. διγ. τοῦ προλαβόντος τι. φροῖν. βλέπε, πῶς εἶπον, εἰ τὰς αἰτίας εἰδὼς διελύσαστο, κἂν ἠγροεῖ τὸ ἀληθῆς, προκριματίζεται τῇ Ἀκουιλίαν ὁμολογία. εἰ γὰρ τις πολλὰς ἔχον ἀγωγὰς διαλύσαστο, εἰ καὶ μὴ πᾶσαν ἐνεθνηθῆσαν τῶν ἀγωγῶν, καὶ Ἀκουιλίαν προσηλθεν ὁμολογία, τὸ ἀποκροῖον ἔχει ἐπὶ τοῖς μὴ ἐνεθνηθῆσιν κατὰ τὴν φύσιν τῆς Ἀκουιλίαν ὁμολογίας, ἥτις μόνως ἐνεῖνας δαπανᾷ τὰς ἀγωγὰς, περὶ ὧν ἐνεθνηθῆσαν οἱ διαλυσαμένοι, ὡς ἔρρωται ἐν τῷ ε. διγ. τοῦ παρόντος τι. ἐτέρῳ δὲ λόγῳ, ὅτι ἐκ τῶν συνειδηθέντων ταῖς Ἀκουιλίαν ὁμολογίας ἡμάτων, δι' ὧν καὶ τοῖς μὴ ἐνεθνηθῆσιν ἀποτάσσονται οἱ ταῦτα ποιοῦντες, προκριματίζονται καὶ περὶ τῶν ἐνεθνηθέντων διαλυσαμένων· πᾶσα γὰρ διύλυσιν περὶ τῶν συναρθεῶντων τοῖς μέρει γεγενησθαι δοκεῖ, ὡς ἐν τῷ προλαβόντι θέματι φθῶσας εἶπεν ὁ Οὐλιανός. δοκεῖ δὲ συναρθεῖν τοῖς μέρει διὰ τῶν συνειδηθέντων, ὡς εἶπον, ἡμάτων, καὶ τὸ [μὴ] d) ἐπὶ τοῖς μὴ ἐνεθνηθῆσιν αὐτοῖς ἀποτάσσασθαι. μὴ ἐναντιωθῆ δὲ σοὶ τὸ εἰρημένον βιβ. β'. τοῦ κωδ. τι. δ'. διατ. e) κθ'. ἀλλὰ μείνησαι τῶν παραδεδομένων σοὶ παρ' ἐμοῦ ἐν τῷ λε. διγ. τοῦ προλαβόντος τίτλου.

Κυρίλλ. Ἐάν τις κατὰ ἀπάτην τοῦ συγκληρονόμου ἀγνοήσας τὰ ἐν τῇ κληρονομίᾳ, ἀπλήν 1) ποιήσῃ διάλυσιν, οὐκ ἔρρωται.

† Τα κατὰ ἀπάτην γινόμενα οὐκ ἔρρωται καὶ κατὰ παρουσίαν. [Sch. t. I. 806.]

οὐκ Ἀκουιλίαν ὡς] † Οἷον, οὐ μόνον ἵνα παρῶχο προστίμου τόδε, ἀλλ' ἵνα ἀντιστρέφω, ἢ ἔλαβον· τοῦτο γὰρ λέγεται ὁμολογία ἀναδόσεως. [Sch. u. I. 806.]

I. 9. §. 3. D. II. 15. Ὁ ἀγνοῶν κατενεθῆναι αὐτῷ b) τὴν περὶ τῆς τοῦ πατρὸς h) διαθήκης μέμψιν, εἴαν περὶ τινῶν ἐτέρων πρὸς τὸν ἀντίδικον διαλύσαστο, ἐπ' αὐτοῖς μόνως βλάπεται i). οὐτε τὸν τέλειον ii) βλάπτει διύλυσιν, εἰ μὴ ἐφ' οἷς γέγονεν, οὐ μὴν τοῖς ἕστερον ἀρμόσασιν αὐτῷ k), περὶ ὧν μὴ ἀποδείκνυται ἐνεθνηθῆσιν l).

ὁ ἀγνοῶν] Στεφ. m). Ἡμοσέ των κατὰ τῆς πατρικῆς

b) οὐκ Ἀκουιλίαν ὡς, τουτέστιν Cod. Coisl. Desunt apud ad ἀναδόσεως, in ea desunt. bb) Syn. ἀπαυτῶσθαι. c) Στεφ. alia manu supra textum in Cod. Coisl. scriptum est. d) μὴ Cod. Coisl. licet omitti debeat. Quapropter uncis inclusi. e) Cod. Coisl. διγ. Legendum διατ. i. e. διατάξαι. f) ἀπλή διάλυσιν dicitur, quae sine Aquiliana stipulatione facta est. g) Sic Cod. Coisl. Fabr. ἑαυτῷ. Utraque lectio facillime conciliari potest, si legamus αὐτῷ. h) τοῦ πατρὸς deest in Syn. p. 143. i) Syn. ἐν pro ζτ'. ii) Sic Cod. Coisl. Fabr. et Syn. p. 144. τοῖς τέλειος. k) Sic Cod. Coisl. et Syn. Fabr. αὐτοῖς. l) Sic Cod. Coisl. Fabr. ἐνεθνηθῆσιν. m) Στεφ. alia manu supra textum scriptum est in Cod. Coisl.

id est, sine poenae et redditionis promissione, decipi, nec vero pacisci videtur.

4) per fallaciam] Stephani. Heres, si per fallaciam coheredis ignorans totam rei veritatem cum coherede transegit et instrumentum transactionis, cui non inerat Aquiliana stipulatio et promissio et eius nomine acceptilatio, interposuit, non tam pacisci sive transigere, quam decipi videtur, et merito transactio irrita est. Nota, quomodo dixerit, per fallaciam heredis ignorans rei veritatem. Nam si cognita rei veritate transegit, transactio valet, licet Aquiliana stipulatio non accesserit. Itaque Aquiliana stipulatione interposita omnis causa litigandi transigenti ademta est, licet per fallaciam heredis veritatem ignoraverit. Hoc autem intellige, quum causam cognoverit, propter quam transegit, rerum autem quantitatem ignoraverit: verbi causa sciebat, se de omni causa ad hereditatem spectante transigere: licet circa quantitatem rerum erraverit, tamen per Aquilianam stipulationem praedudicium patitur. Omnem enim actionem, de qua personae transigentes cogitarunt, Aquiliana stipulatio in se deducit et consumit. Haec autem Aquiliana stipulatio transigenti omnem actionis hereditariae adversus heredem instituendae praetextum ademta, quum id egerint partes, ut de hereditate transigerent, easque actiones acceptilatione consumserit Aquiliana stipulatio, ita ut nec vestigia earum amplius appareant. Nam si sine Aquiliana stipulatione simpliciter transactio processerit, haec non ipso iure actionem tollit: qui transegit, de rebus silentio praetermissis agere potest, et si exceptio transactionis ei obiciatur, doli replicatione utitur, ut Modestinus dig. 35. antecedentis tituli ait. Nota, me dixisse: si causis cognitis transegit, licet veritatem ignoraverit, praedudicium per Aquilianam stipulationem patitur. Nam si quis, qui plures habebat actiones, transegit et non de omnibus actionibus cogitaverit, et Aquiliana stipulatio interposita fuerit, integra ei sunt, de quibus non cogitavit, secundum Aquilianae stipulationis naturam, quae eas tantum actiones consumit, quas transigentes personae in mente habuerunt, ut dig. 5. hui tit. cognovisti: alia autem ratione ex verbis in Aquiliana stipulatione solemnibus, quibus transigentes iis quoque renuntiant, de quibus non cogitarunt, praedudicium patiuntur de iis transigentes, de quibus cogitarunt. Omnis enim transactio de his facta esse videtur, de quibus inter partes placuit, ut praecedenti themate Ulpianus antea dixit. Partibus autem per verba solemnia, ut dixi, placere videtur, ut his quoque, de quibus non cogitarunt, renuntiant. Ne tibi repugnare videatur, quod lib. 2. Cod. tit. 4. const. 29. dictum est. Sed memineris eorum, quae dig. 35. praecedentis tituli a me tibi tradita sunt.

Cyrilli. Si quis per fallaciam coheredis ea, quae in hereditate erant, ignorans simplicem transactionem fecerit, ea non valet.

Quae per fraudem et fallaciam fiunt, non valent.

5) sine Aquiliana stipulatione] Verbi causa, ut non solum poenam certam praestem, sed etiam ut, quae accipi, reddam: hoc enim dicitur promissio reddendi.

Qui ignorans 6), querelam de patris testamento sibi esse delatam, de quibusdam aliis cum adversario transegit, in his tantum laeditur. Nec maiori viginti quinque annis obest transactio, nisi in his, de quibus facta est 7), non etiam in iis, quae postea ei competere coeperunt, de quibus eum cogitasse non probatur.

6) qui ignorans] Stephani. Competebat alicui

Quae sequuntur usque ad ἀναδόσεως, in ea desunt. bb) Syn. ἀπαυτῶσθαι. c) Στεφ. alia manu supra textum in Cod. Coisl. scriptum est. d) μὴ Cod. Coisl. licet omitti debeat. Quapropter uncis inclusi. e) Cod. Coisl. διγ. Legendum διατ. i. e. διατάξαι. f) ἀπλή διάλυσιν dicitur, quae sine Aquiliana stipulatione facta est. g) Sic Cod. Coisl. Fabr. ἑαυτῷ. Utraque lectio facillime conciliari potest, si legamus αὐτῷ. h) τοῦ πατρὸς deest in Syn. p. 143. i) Syn. ἐν pro ζτ'. ii) Sic Cod. Coisl. Fabr. et Syn. p. 144. τοῖς τέλειος. k) Sic Cod. Coisl. et Syn. Fabr. αὐτοῖς. l) Sic Cod. Coisl. Fabr. ἐνεθνηθῆσιν. m) Στεφ. alia manu supra textum scriptum est in Cod. Coisl.

διαθήκης ἢ δὲ ἰσοφικίῳ· μῆτιρ δὲ τοῦτο γνώσκων, ἔχων δὲ τινὰ συναλλάγματα πρὸς τοὺς ἐν αὐτῇ διαθήκῃ γραφέντας κληρονόμους, διέλυστο χάριν τῶν αὐτῶν συναλλαγμάτων, οὐ μὴν χάριν τῆς μέμψεως, ἢ εἶχε κατὰ τῆς διαθήκης. οὕτω γὰρ ἔγνω, ταύτην ἀνομιεῖν αὐτῷ. φησὶ τοίνυν ὁ Οὐλπιανός, δύνασθαι αὐτὸν μετὰ τὴν γενομένην χάριν τῶν συναλλαγμάτων διάλυσιν κινήσαι τὴν δὲ ἰσοφικίῳ· περὶ γὰρ ταύτης οὐ διέλυστο· ἔστι δὲ ἄλλος καὶ οὗτος πάκτουμ. εἰ καὶ μείζων ἐστὶ τῶν κέ. ἐνιαυτῶν ὁ διαλυσάμενος, ἐκείνοις μόνους τοῖς συναλλάγμασι καὶ ταῖς αἰτίας ἀντίκειται ἢ διάλυσιν, περὶ ὧν δείκνυται συμπεφορηθῆναι, ἢ γὰρ ἀδικον ἂν εἴη, περὶ ἐκείνων τῶν πραγμάτων δοκεῖν αὐτὸν ποιησάσθαι τὴν διάλυσιν, ἂν ἀνομιεῖται αὐτῷ τὰς ἀγωγὰς ἔγνω μετὰ τὸ γενέσθαι τὴν διάλυσιν, ἔτσι ποῦτα κομπέτουμ ἀβετ. μὴ εἴπης ^{η)}, ὅτι μετὰ διάλυσιν ἤρρησαν αὐτῷ αἱ ἀγωγαί (τοῦτο γὰρ καὶ ^{ο)} λέγειν εὐήθεις· ἀλλ' ὅτι μετὰ τὴν διάλυσιν ἐγνώσθη, ὅτι πρὸ τῆς διαλύσεως ἤρρησαν αὐτῷ αἱ ^{ρ)} ἀγωγαί, περὶ ὧν ⁴⁾ οὐ διέλυστο.

Κυρίλλ. Ἐάν μετὰ τὸ διαλυσάσθαι περὶ τινῶν πρὸς σέ γνῶ, ἀνομιεῖται μοι τὴν δὲ ἰσοφικίῳ, καλῶς κινῶ αὐτὴν· ὁ γὰρ διαλυσάμενος τοῖς ἐνεθυμηθῆσιν ἀποτίπτεται· οὐ δοκεῖ δὲ ἐνεθυμηθῆναι ὁ ἀγνοῶν ἔχειν.

εἰ μὴ ἐφ' οἷς γέγονεν] Κἂν Ἀκουιλιαρὴ γέγονεν· αὐτὴ γὰρ μῶνα τα, περὶ ὧν ἐνεθυμηθῆσαν, κατὰγει, οὐ μὴν τα, περὶ ὧν μὴ ἐνεθυμηθῆσαν, εἰ μὴ ὅπως καὶ αὐτῶν γέγονεν μνημη, ὡς κεφ. δ. τουτου τοῦ τίτλου.

† Πῶς γὰρ διαλυόμενος, κἂν μείζων τῶν κέ. ἐνιαυτῶν, καὶ περὶ ὧν ἐνεθυμηθῆσιν μόνον πιστεύεται διαλυεσθαι. εἰ δὲ τινες ἀγωγαί μετὰ τὴν διάλυσιν ἤρρησαν αὐτῷ, οὐ δύναται ταύτας ἀελείν ἢ διάλυσιν. πῶς γὰρ ἐνδέχεται περὶ τούτων αὐτὸν ἐνεθυμηθῆσαι, τῶν μὴ ἀνομιεῖται αὐτῷ ἐν τῷ καιρῷ τῆς διαλύσεως; [Sch. x. l. 806.]

ι'. Ἰδεμ. ¹⁾ Ἡ παρὰ τοῦ πατρὸς γενομένη διάλυσιν ἐπὶ πράγματι τοῦ ἀτεξουσίου παιδὸς οὐκ ἀντίκειται τῷ παιδί.

παρὰ τοῦ πατρὸς] Ὁ πατὴρ διαλυόμενος περὶ πράγματος διαφέροντος τοῖς ἐμαγκιατοῖς παισίν, οὐδὲν αὐτοῖς πρόκριμα δύναται διὰ τῆς τοιαύτης ποιεῖν διάλυσιν.

Εἰς πρᾶγμα τοῦ ἀτεξουσίου μου υἱοῦ οὐ καλῶς διαλύομαι.

† Πατὴρ ὑπὲρ υἱῶν ἀτεξουσίων διαλυόμενος πρόκριμα ποιεῖν αὐτοῖς οὐ δύναται. [Sch. y. l. 806.]

ια'. Ἰδεμ. ²⁾ Μετὰ ψῆφον κἂν μὴ ἐκκληθῆ ³⁾, δυνατόν διαλύεσθαι, ὅτε ἀρνέται ψηφισθῆναι, ἢ δύναται ἀγνοεῖσθαι, ὅτι ἐψηφίσθη· ἔτι γὰρ τὰ μέρη δύναται δικάζεσθαι.

μετὰ ψῆφον] Μετὰ καταδίκην εἰ καὶ μὴ ἐκκλητος ἐπέδθη παρὰ τινος τῶν λιτιγῶτων ⁴⁾, ὅμως ἐφέται διαλύεσθαι, μονοεὶ ὁ θεός ἀρνέται καταδίκην γενέσθαι, ἢ ὁμολογεῖ, ὅτι κατεδικάσθη, συμβῶν δὲ οὕτως ἀγνοεῖται ἢ ποσοῖς, ἐφ' ἢ κατεδικάσθη· τότε γὰρ ἔρρηται ἢ γνωμένη διάλυσιν, ἐπειδὴ ἔτι ὑπὲρ αὐτῶν δύναται δίκη, ὥστε οὐκέτι δοκεῖ ὡς ἐπ' ὁμολογημένῳ πράγματι γίνεσθαι ἢ διάλυσιν.

Κυρίλλου. Καὶ μετὰ καταδίκην, εἰ μὴ ἐκκλητος γέγονεν, ἀμφιβάλλεται δὲ, εἰ γέγονεν καταδίκη, καλῶς διαλυομεθα.

† Καὶ ὁ μὴ ἐκκαλεσάμενος κατὰ τῆς ἀποφάσεως, εἰ ἀρῆται, γέγονεν τὴν ψῆφον, καλῶς ἐπὶ τοῖς κεραιμένοις διαλύεται· τί γὰρ ὅτι ὁ πατὴρ μου ἢ ὁ καταδικασθεὶς, ἢ ὁ τεστατέρω, ὁ γράμμις με κληρονόμον, ἐγὼ δὲ οὐδὲν τούτων ἐπιστάμενος διελύομαι; [Sch. z. l. 806.]

ιβ'. Κέλσος ⁵⁾. Ὁ γενικῶς διαλυσάμενος περὶ τῶν ἐν διαθήκῃ καταλειφθέντων αὐτῷ, κινεῖν οὐ δύναται

contra patris testamentum querela inofficiosi: nondum eo cognito, cum contractus quosdam eum heredibus in testamento scriptis haberet, horum contractuum nomine, nec vero querelae, quam contra testamentum habebat, nomine transegit. Nondum enim cognoverat, hanc sibi competere. Ait igitur Ulpianus, eum post transactionem contractuum nomine factam querela inofficiosi experiri posse: de ea enim non transegerat: pactum de aliis causis est. Et si maior XXV annis est, qui transegit, illis tantum contractibus et causis transactio obstat, de quibus convenisse probatur: nam iniquum esset, de his rebus eum transegisse videri, quarum nomine actiones sibi competere post factam transactionem cognovit, etsi postea compertum habet. Ne dicas, post transactionem ei competere coepisse actiones (hoc enim dicere absurdum quoque est): sed dicas, post transactionem eum comperisse, actiones ante transactionem sibi competiisse, de quibus non transegit.

Cyrilli. Si, posteaquam tecum de quibusdam transegi, cognovi, inofficiosi querelam mihi competere, recte ea experiri: nam qui transegit, his renuntiat, de quibus cogitavit: qui autem ignorat, se habere, id in mente habere non videtur.

7) nisi in his, de quibus facta est] Licet Aquiliana stipulatio interposita sit: haec enim ea tantum, de quibus partes cogitarunt, in se deducit, non etiam ea, de quibus non cogitarunt, nisi nominatim eorum quoque mentio facta sit, ut cap. 4. hui. tit.

Omnis enim, qui transigit, quamvis maior XXV annis sit, de his tantum, de quibus cogitavit, transigere creditur. Si quae vero actiones post transactionem competere ei coeperunt, eas transactio perimere non potest. Quomodo autem de his cogitare potuit, quae tempore transactionis nondum ipsi competeabant?

X. Idem. Transactio a patre ¹⁾ de re filii emancipati facta filio non obstat. L. 10. D. II. 15.

1) a patre] Pater, qui de re ad filios emancipatos pertinente transigit, eiusmodi transactione nullum iis praerudicium inferre potest.

De re filii mei emancipati non recte transigo.

Pater, qui pro filiis emancipatis transigit, praerudicium eis facere non potest.

XI. Idem. Post rem iudicatam ¹⁾, etiamsi appellatum non sit, transigi potest, quum iudicatum esse negatur, vel ignorari potest, an iudicatum sit: partes enim adhuc litigare possunt. L. 11. D. eod.

1) post rem iudicatam] Post condemnationem, etiamsi provocatio ab uno ex litigatoribus interposita non sit, tamen transigere licet, modo reus neget, iudicatum esse, vel confiteatur quidem, se esse condemnatum, forte autem ignoretur summa, in quam condemnatus est: nam tunc transactio facta valet, quia adhuc lis subesse potest: itaque transactio de certa re fieri iam non videtur.

Cyrilli. Etiam post condemnationem, et si appellatum non sit, dubitetur autem, an iudicatum sit, recte transigimus.

Etiam qui non provocavit a sententia, si negetur, sententiam latam esse, recte de re iudicata transegit. Quid enim, si pater meus condemnatus sit, vel testator, qui me heredem scripsit, ego vero nihil eorum sciens transegerim?

XII. Celsus. Qui generaliter transegit ¹⁾ de his, quae testamento ei relicta sunt, de quibusdam, quae L. 12. D. eod.

η) Ultima huius scholii verba inde a μὴ εἴπης — διέλυστο p) αἱ deest apud Fabr. q) ἂν deest apud Fabr. qui habet περὶ habet, quod deest apud Fabr. Cap. 10. in Syn. p. 144. legitur. est p. 144. t) ἐκκληθῆ. Syn. u) Cod. Coisl. male ληγατέρων.

o) καὶ deest apud Fabr. οὐ διέλυστο. ρ) ι'. deest in Cod. Coisl. qui tamen ἴδεμ. s) ἴδεμ. Cod. Coisl. Deest apud Fabr. Cap. 11. in Syn. v) Κέλσος Cod. Coisl. Deest apud Fabr.

περὶ τινος τῶν ἐν αὐτῇ. οὐκ ἀποκλείεται δὲ τῶν ἐν κωδικέλλοις αὐτῇ καταλειφθέντων, καὶ ἕσπερον προσερχθέντων.

ὁ γενικῶς διαλυσάμενος] Ἐάν τινι ληγάτον καταλειφθῆ ἐν διαφόροις τῆς διαθήκης μέρει, καὶ γενικῶς οὐτος *) διαλυθῆται πρὸς τὸν κληρονομὸν περὶ τῶν ἐν αὐτῇ τῇ διαθήκῃ καταλειφθέντων αὐτῷ ληγάτων, οὐκ ἔστι φορητός, οὔτε δύναται μετὰ ταῦτα λέγειν, ὅτι περὶ μόνων τῶν ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τῆς διαθήκης, καὶ οὐκέτι δὲ καὶ περὶ τῶν ἐν τῷ κατωτέρῳ μέρει τῆς διαθήκης μοι καταλειμμένων διαλυσάμεν. εἰ μὲντοι κωδικέλλοι μετὰ ταῦτα προσερχθῶσι, ἐν οἷς ἕτερον τι αὐτῷ καταλείπεται, οὐκ ἀναίτιος ὁ τοιοῦτος δύναται λέγειν, περὶ ἐκείνου μόνου κατὰ τὸν τῆς διαλύσεως ἐντεθνησκότου καιρὸν, ὅπερ τῇ γραφῇ περιέχεται τῶν διαθηκῶν, ὡς καὶ μόνος ἐξήγησεν ὑπεῖναι κατὰ τὸν τῆς διαλύσεως χρόνον.

Κυρίλλ. Ὁ γενικῶς περὶ τῶν ἐν τῇ διαθήκῃ ληγατευθέντων αὐτῷ διαλυσάμενος περὶ πάντων τῶν ληγατευθέντων αὐτῷ ἐντεθῆεν δοκεῖ διαλυθῆναι, οὐ μὴν περὶ τῶν ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα δεχθῆναι κωδικέλλοις καταλειφθέντων.

ἐν κωδικέλλοις] Ἐναντιοφ. Ὁμοῦ διγ. γ' καὶ τοι μέρος τῆς διαθήκης ἐκείναι φησιν τοὺς κωδικέλλους.

l. 13. γ'. Αἰμίλιος *). Οἱ φροντισταὶ τοῦ βασιλέως οὐ δύνανται χωρὶς αὐτοῦ διαλυθῆναι.

οἱ φροντισταὶ τοῦ βασιλέως] Οὐδενὶ τῶν προκουρατώρων τοῦ βασιλέως ἢ τοῦ τῶν καθολικῶν ἔξιστον ἀγνοοῦντος τοῦ βασιλέως διαλυθῆναι.

Κυρίλλ. Οὐδεὶς τῶν προκουρατώρων τοῦ βασιλέως ἄνευ αὐτοῦ διαλυθῆναι δύναται ἐπὶ βασιλικῷ πράγματι.

* Οὔτε δύναται πωλεῖν παρὰ γ) γράμην· ὅπου δὲ ἐστὶν γενικός προκουράτωρ, καὶ φαίνεται καὶ ἡ πίστις καὶ ἡ ἐπιμέλεια αὐτοῦ διοικούντος, καλῶς πληροῦται καὶ δίχα τοῦ βασιλέως.

χωρὶς αὐτοῦ] Τοῦ Ἐναντιοφ. Ἀνάγκ. βιβ. α'. tit. ιθ'. διγ. α'. φησὶν· τὰ παρὰ τοῦ προκουράτωρος τοῦ βασιλέως γεγόμενα ὡς ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ βασιλέως γεγόμενα τὸ βέβαιον ἔχει. Λύσις²⁾. Διοικεῖν ἐπιτέτραπται, οὐ μὴν ἐκποιεῖν πράγμα βασιλικὸν παρὰ γνώμην αὐτοῦ.

* Ἀπὸ τοῦ παρόντος κερ. καὶ τοῦ ἐν αὐτῷ Ἐναντιοφαινοῦς, ὅτι ὁ μὴ δυνάμενος πράγματα ἐκποιεῖν οὐδὲ διαλυθῆναι δύναται· καὶ ὡς ἐκκλίσεις τοῦτο καὶ εἰς τοὺς λαβόντας συγγνωμὴν ἡλικίας καὶ διαλυσομένους ἐπὶ ὑποθέσεων ἀκατήτων.

l. 14. ιδ'. Σκαεβολ. α). Ἐάν ἀμφισβητήσεως γενομένης μετὰ τὸν νομίμον καὶ τοῦ γεγραμμένον κληρονομὸν, διαλύσονται ἐπὶ τισιν ὄροις, εἰ μὲν οἱ αὐτοὶ δανειστοὶ ἦσαν τῆς κληρονομίας, ἔπονται τοῖς συμφωνηθεῖσιν· εἰ δὲ ἄλλοι εἰσὶν οἱ δανεισταί, οὐδέλλιος ἀγωγὰς ἔχουσι κατ' ἑκάτερον πρὸς τὰ κληρονομία μέρη.

ἀμφισβητήσεως γενομένης] Ἐάν ὁ γραφεὶς κληρονομός ἐπιφύνηςτος τινὸς καὶ διοικουμένου, τὴν κληρονομίαν ἀρμότειν αὐτῷ ἐξ ἀδιαθέτου, διαλυθῆται πρὸς αὐτόν, ὥστε αὐτὸν μὲν κληρονομὸν διμοῖρον τυχόν τῆς πωσῆς ἔχειν κληρονομίας, τὸν δὲ λεγίμιον τοῦ τελευτήσαντος συγγενῆ τὸν λέγοντα τὴν κληρονομίαν αὐτῷ ἀρμότειν, τρίτον τῆς κληρονομίας μέρος λαμβάνειν· ἔλθῃ δὲ μετὰ ταῦτα αὐτὸς ὁ κέρτος κληρονομός ἢ ὁ λεγίμιος, πρὸς ὃν γέγονεν ἡ διάλυσις, λέγων τι ὀφείλεισθαι παρὰ τοῦ τεστατῶρος· δεῖ σκοπεῖν, τί περὶ τούτων συνέδοξε τῶν χρεῶν, ὅτε περὶ τῆς κληρονομίας διελύοντο. ταῦτα μὲν, ἔνθα, καθάπερ εἶπον, αὐτοὶ οἱ τὴν διάλυσιν ποιησάμενοι λέγουσι τι ὀφείλεισθαι. εἰ δὲ ἕτεροὶ τινες ἔλθωσι λέγοντες, ὀφείλεισθαι τι παρὰ τοῦ τεστατῶρος, τότε διὰ τὸ ἀόηλον τῆς διδοχῆς (διάλυσεως γὰρ γενομένης μετὰ τὸν σκοπίτον καὶ τοῦ ἐξ ἀδιαθέτου φησαντος, διαφέρειν αὐτῷ τὸν τὸν τελευτήσαντος κληρὸν, ἀόηλον, τὴν πρὸς τῆς ἀληθείας ὁ τοῦ τελευτήσαντος διαφέρει κληρὸς) τότε καὶ ὁ σκοπίτος καὶ ὁ λεγίμιος κατὰ τὸ μέρος, ὅπερ ἔλαβον ἐκ τῆς κληρονομίας, ὀφείλει τοῖς νεφεδιταρίοις ἀποκρίνεσθαι δανεισταῖς οὐτίλλος

w) Mallem οὔτος. Cod. Coisl. οὔτω. x) Αἰμίλιος Cod. Coisl. Deest apud Fabr. Intelligendus est Aemilius Macer. y) παρὰ substituendum sit περὶ, quod habet Cod. Coisl. Saepissime hae praepositiones in Codd. mss. confunduntur, cum nota earum fere eadem sit. z) Hoc alia manu supra textum additum est. a) Σκαεβ. Cod. Coisl. Deest apud Fabr.

eo testamento continentur, agere non potest. Non privatur autem iis, quae in codicillis²⁾ ei relicta et postea prolata sunt.

1) qui generaliter transegit] Si cui legatum in diversis testamenti partibus relictum sit, et hic cum herede de legatis eodem testamento sibi relictis generaliter transegerit, ferendus non est, nec dicere postea potest, se de his tantum, quae in prima testamenti parte, nec vero de iis, quae in inferiore testamenti parte ipsi relicta fuissent, transegi-se. Si tamen codicilli postea proferuntur, in quibus aliud quid ipsi relictum est, non improbe talis homo dicere potest, de eo solum tempore transactionis incundae se cogitasse, quod scriptura testamenti, quod tempore transactionis solum subesse noverat, contineretur.

Cyrilli. Qui generaliter de legatis testamento sibi relictis transegit, de omnibus ei testamento relictis transigere videtur, non etiam de his, quae codicillis postea prolata sunt.

2) in codicillis] Enantioph. Verumtamen dig. 3. dicitur, codicillos partem esse testamenti.

XIII. Aemilius. Procuratores Principis¹⁾ sine eo²⁾ transigere non possunt.

1) Procuratores Principis] Nulli ex procuratoribus Principis sive ex Catholicis ignorante Principe transigere licet.

Cyrilli. Nullus ex procuratoribus Principis sine eo de re ad Principem pertinente transigere potest.

Nec contra voluntatem Principis vendere potest: si autem procurator generalis est, et fides et diligentia eius in administratione apparet, recte etiam sine Principe vendit.

2) sine eo] Enantioph. Lege lib. I. tit. 19. dig. 1. quo dicitur: Quae a procuratore Principis facta sunt, perinde ac si ab ipso Principe facta essent, rata sunt. Solutio. Administrare, nec vero alienare rem Principis contra Principis voluntatem ei permittitur.

Collige ex hoc capitulo et adnotatione Enantiophanis, eum, qui alienare non possit, nec transigere posse. Fortasse hoc quoque ad eos applicabis, qui veniam actatis impetrarunt et de causis immobilium transigunt.

XIV. Scaevola. Si, cum controversia orta esset¹⁾ inter legitimum²⁾ et scriptum heredem, hi certis conditionibus transegerint³⁾: si quidem iidem creditores hereditarii essent, sequuntur ea, quae convenerunt⁴⁾: si vero alii creditores sunt, utiles actiones habent⁵⁾ adversus utrumque⁶⁾ pro portionibus hereditariis⁷⁾.

1) cum controversia orta esset] Si heres scriptus, quum quidam existeret et affirmaret sibi ab intestato hereditatem competere, cum eo transegerit, ut ipse quidem heres bessem totius hereditatis acciperet, legitimus vero heres defuncti cognatus, qui hereditatem sibi competere dicebat, trientem hereditatis consequeretur: venerit autem postea heres certus vel legitimus, quocum transactio facta est, dicens, sibi a defuncto aliquid deberi: spectandum est, quid de his debitis placuerit, cum de hereditate transigerent. Haec obtinent, si, ut dixi, ipsi, qui transegerunt, se creditores esse dicant. Si vero alii quidam dixerint, sibi a testatore aliquid deberi, tunc propter incertum successionis (transactione enim facta inter scriptum heredem eumque, qui ab intestato ad se hereditatem defuncti pertinere dicebat, incertum est, ad quem revera hereditas defuncti pertineat) tunc et scriptus et legitimus heres pro portione, quam ex hereditate consecuti sunt, creditoribus hereditariis utilibus actionibus conventi satisfacere de-

ἐναγόμενος. τοῦτο δὲ νόσον, ἔνθα καθ' ἕτερον τρόπον, οἷον ὡς πλειστής ἢ ὀλίπτιος ἢ ἄλλως μὴ κατὰ νόμους γενομένης ἐπέλυμαίνετο διαθήκης ὁ λεγόμενος τοῦ τελευτήσαντος συγγενής, καὶ οὐκ ἐκ τῆς δὲ ἰσοφικίᾳ· μάλιστα, ὅτε οὐδεὶς τῶν ἐκ πλαγίου πλὴν τοῦ ἀδελφοῦ καὶ ἀδελφῆς, καὶ αὐτοὶ μετὰ τινος παρατηρήσεως δύνανται δὲ ἰσοφικίᾳ κινεῖν. καθ' ἕτερον οὖν τρόπον εἰπέ τὸν λεγόμενον ἐπιλαβεῖσθαι τῆς αὐθεντίας· εἰ γὰρ προφάσει τῆς δὲ ἰσοφικίᾳ τις διεκδικᾷ, τότε οὐκ ἦν ἀδελφός τις [ἦν] ὁ κληρονομός· ἢ γὰρ δὲ ἰσοφικίᾳ κατὰ ἐρρωμένης διαθήκης κινεῖται καὶ λοιπὸν ἀρχόντος τοῦ λογισμοῦ τοῦ λέγοντος, προσηγορίας συσκευασίονος, μόνος ὡς καὶ νομιζόμενος εἰκότως κληρονομός ὁ σχολήπιος ἐνήγετο ταῖς περιουσιαῖς ἀγωγαῖς, ὡς ἔργος ἐν τῷ γ'. διγ. τοῦ παρόντος τιτ. σημειῖσθαι αὐτὴν διαφορὰν, ἵνα μὴ δόξῃ πως ἐναντίως ἔχειν τὰ θέματα.

Κυρίλλου. Ἐὰν μεταξὺ τοῦ σχολήπιου καὶ τοῦ λεγιμίτου κληρονομίου γένηται διαλύσις, εἰ μὲν οἱ διαλυσάμενοι αὐτοὶ εἴσι δανεῖσθαι, τὰ συμφωνηθέντα μεταξὺ αὐτῶν κρατεῖται περὶ τῶν χρῶν· εἰ δὲ ἕτεροι, κατὰ ἀναλογία τὸ μέρος αὐτοῦ ἐκείνου ἐνάγεται.

μεταξὺ τοῦ νομιζομένου † Τυχὸν ἀδελφός μου τελευτήσας κατέλειπε σεμνὸν καὶ ἄσημον κληρονομίον. [Sch. a. I. 806.]

† Τοῦ ἐξ ἀδιαθέτου. τοῦτο γὰρ νόσον, ἔνθα ὡς πλειστής ἢ ὀλιγομένης ἢ ἄλλως μὴ κατὰ νόμους γενομένης τῆς διαθήκης, ἐλυμαίνετο ὁ ἐξ ἀδιαθέτου τελευτήσαντος συγγενής, καὶ οὐκ ἐκ τῆς μέρους τῆς διαθήκης· ἢ γὰρ μέρους τῆς διαθήκης κατὰ ἐρρωμένης διαθήκης κινεῖται. [Sch. a. I. 806. sq.]

διαλύσονται † Τοῦτο λέγει, ὅτι διαμύχη γέγονε περὶ τῆς διαθήκης ἐπὶ μέρει τοῦ γεγραμμένου κληρονομίου ἐξωτικῶν ὄντων καὶ τοῦ ἐξ ἀδιαθέτου βοηθουμένου διασειόντος τὴν διαθήκην καὶ διαλυσάντος, τοῦ ἐξ ἀδιαθέτου βοηθουμένου λαβόντος μέρος τι. εἰ μὲν οὖτοι οἱ διαλυσάμενοι ἐρρωστώντο περὶ α) τοῦ τελευτήσαντος, οὐ δύναται κινεῖν περὶ τῶν χρῶν· ἀντίκειται γὰρ αὐτοῖς ἡ τῆς διαλύσεως δύναμις· εἰ δὲ ἕτεροὶ εἴσιν οἱ ἐρρωστώμενοι, κινουσι κατὰ τοῦ κληρονομίου γεγραμμένου, οὐχὶ δὲ κατὰ τοῦ ἐξ ἀδιαθέτου ἐλθόντος καὶ εἰληφότος μέρος τι. [Sch. b. I. 807.]

ἔπονται τοῖς συμφωνηθεῖσιν † Ἀναγιάζονται τοῖς συμφωνηθεῖσιν ἐμμένειν. [Sch. c. I. 807.]

οὐτίλλας ἀγωγὰς) Ἦτοι πλαγιστικὰς κινουσας κατὰ τὸν γεγραμμένον καὶ τοῦ νομιζομένου· κατὰ μὲν τοῦ γεγραμμένου, διότι τὸ περὶ πλειστοῦ εἰνεῖ ὁ λεγόμενος κατὰ τῆς διαθήκης, ἢ ἄλλως μὴ κατὰ νόμον ἔλεγε γενεῖσθαι, οὐ μὴν τὴν δὲ ἰσοφικίᾳ (αὐτὴ γὰρ κατὰ ἐρρωμένης κινεῖται διαθήκης)· καὶ διεκδικᾷ μετὰ τοῦ γεγραμμένου, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἦν ἀναμφίβολος κληρονομός ὁ γραφεὶς· ἐδόκει γὰρ ἀκροῦσθαι ἢ διαθήκῃ διὰ τοῦτο οὐ κινουσι κατ' αὐτοῦ ἐξ ὄρθου τὰς ἀγωγὰς οἱ δανεῖσθαι, ἀλλ' οὐτίλλας, κατὰ δὲ τοῦ νομιζομένου οὐ κινουσι ἐξ ὄρθου, διότι οὐκ αὐτὸς ἦν ὁ γραφεὶς. ἐπεὶ οὖν ἀμφιβάλλεται, πῶς ἐστὶν ὁ κυρίως κληρονομός, πότερον ὁ νόμιμος ἢ ὁ γεγραμμένος, διὰ τοῦτο οὐτίλλαν κατὰ ἀμφοτέρων τοῖς δανεῖσθαι ἀγωγὴν ὁ νόμος δέδωκεν. ἐν μέντοι τῷ πρώτῳ θεματι τοῦ γ'. κεφ. τοῦτον τοῦ τιτ. ἐπεὶ μὴ δοκεῖ ἀκροῦσθαι ἢ διαθήκῃ ἐκ τοῦ κινεῖσθαι τὴν μετὰ τὴν δὲ ἰσοφικίᾳ, ἀλλ' εἰ καὶ χωρὰν ἔσχε ἢ δὲ ἰσοφικίᾳ ἀγωγῇ, ὁ αὐτὸς ἔμενε κληρονομός, διὰ τοῦτο μόνος ἐνάγεται ὁ κληρονομός ὡς αὐτὸς κύριος ὢν. ἄλλως δὲ ἐκεῖ περὶ ληγαταρίων φησὶν, ἐνταῦθα δὲ περὶ δανεῖσθαι. οὕτως γὰρ ὁ Ἐναντιοφανὴς ἀμφοτέρω τὰ κεφάλαια συμβιβάζει.

καθ' ἑκατέρω † Οἱ δανεῖσθαι κληρονομίους κατὰ ἀναλογία τῶν μερῶν τῆς κληρονομίας) καὶ ἀπαιτοῦσιν αὐτοὺς τὰ χρεῖα. [Sch. d. I. 807.]

πρὸς τὰ κληρονομία ἅ μέρη) Τοῦ Ἐναντιοφαν. Τὸ γὰρ δέγεται περὶ ληγαταρίων, οὐ μὴν περὶ δανεῖσθαι διαλέγεται, καὶ οὐκ ἐναντιοῦται τῷ παρόντι. ἀνάγν. βιβ. . . τιτ. β. διγ. κ'. καὶ κ'.

εἰ. Παῦλ. f) Καὶ τῇ Ἀκουλιανῇ διαλύσει ὁφείλει ποινὴ ὑποτίθεσθαι· τῆς γὰρ διαλύσεως ἀκροῦμένης ἀπαιτεῖται.

bent. Hoc autem accipe, quum alio modo, quam querela inofficiosi testamenti, verbi causa tanquam falsum vel ruptum vel aliter non iure factum testamentum legitimus defuncti cognatus impugnavit: praesertim cum nemo ex latere cognatorum praeter fratrem et sororem, et hi quoque cum quadam cautione, inofficiosi querela experiri possit. Alio igitur modo dic legitimum heredem testamenti auctoritatem impugnasse: nam si querelae inofficiosi praetextu quis transegit, tunc heres non erat incertus: nam querela inofficiosi adversus validum testamentum instituitur: et de cetero cessante ea ratione, quae dicitur propter incertum successionis, scriptus heres, qui recte solus heres esse creditur, hereditariis actionibus conveniretur, ut dig. 3. hui. tit. didicisti. Nota discrimen illud, ne themata quodammodo sibi repugnare videantur.

Cyrilli. Si inter scriptum et legitimum heredem transactio facta sit, si quidem qui transegerunt, ipsi sint creditores, quae de debitis inter eos convenerunt, obtineant: sin autem alii, pro portione sua uterque convenitur.

2) inter legitimum] Fortasse frater meus defunctus honestam et turpem personam heredem reliquerat.

Heredem ab intestato. Hoc enim accipe, quum testamentum tanquam falsum ruptumve aut alias non iure factum, cognatus defuncti, ab intestato successor impugnaverit, non autem, quum querela inofficiosi illud impugnaverit. Querela enim inofficiosi testamenti adversus testamentum validum instituitur.

3) transegerint] Hoc ait, quia de testamento controversia exorta erat inter scriptum heredem extraneum eumque, qui ab intestato heres testamentum impugnabat, eaque lis transactione decisa fuerat ita, ut heres legitimus partem quandam consecutus esset. Si igitur, qui transegerunt, creditores erant defuncti, de debitis agere non possunt: obstat enim eis vis transactionis. Si vero alii creditores essent, agunt adversus heredem scriptum, non etiam adversus heredem legitimum, qui partem quandam accepit.

4) sequuntur ea, quae convenerunt] Pactis conventis stare coguntur.

5) utiles actiones] Id est, fictitias adversus heredem scriptum et legitimum instituunt: adversus heredem quidem scriptum, quia legitimus heres testamentum falsum arguit, vel alias non iure factum illud dicebat, non etiam quia inofficiosi querela expertus est (haec enim adversus testamentum validum instituitur), et cum herede scripto transegit, ideoque heres scriptus non erat certus: testamentum enim infirmari videbatur: ideo adversus eum creditores non directis, sed utilibus actionibus agunt. Adversus heredem autem legitimum directe non agunt, quia heres scriptus non erat. Quum igitur dubitatur, quis proprie heres sit, utrum legitimus an scriptus, ideo utilem adversus utrumque actionem creditoribus lex dedit. Primo tamen them. cap. 3. huius tit. quum testamentum eo infirmari non videatur, quod mater querela inofficiosi egerit, sed et si locus esset querelae inofficiosi testamenti, tamen idem heres maneret, ideo solus heres tanquam dominus convenitur. Ceterum ibi de legatariis loquitur, hoc loco autem de creditoribus. Sic enim Enantiophanes utrumque caput conciliat.

6) adversus utrumque] Creditores pro portionibus hereditariis ab heredibus debita exigunt.

7) pro portionibus hereditariis] Enantioph. Digestum enim de legatariis, nec vero de creditoribus loquitur et huic non repugnat. Lege lib. . . tit. 2. dig. 27. et 29.

XV. Paulus. Etiam Aquilianae stipulationi 2) L 15. poena 1) subiungi debet: nam infirmata transactione poena petitur 3). D. II. 15.

b) Illud alterum ἦν, quod habet Cod. Coisl. uncis includendum ἦν, cum supervacaneum sit. c) Sic Fabr. Malim ἐπελυμαίνετο. d) Sic Fabr. Malim παρά. e) Deest videtur ἐνάγεται vel simile quid. f) Sic Cod. Coisl. Παῦλ. deest ap Fabr.

τῆ Ἀκουλιανῆ διαλύσει] Τοῖς πάκτοις ἦτοι ταῖς διαλύσεσιν εἴωθε μὲν ἡ Ἀκουλιανῆ ἐπιθεσθαι ἐπερωτήσις· προνοητικωτέρας δὲ ὅμως τις ποιεῖ ποιῆν ἐπερωτῶν τὸν παραβαίνοντα, ἵνα τοῦ διαλυομένου τὰ δεδογμένα παραβαίνων ἐπιχειροῦντος ἀπαιτεῖται ἡ ποιῆ. ἴσθι δὲ, ὅτι τῆς ποιῆς ἀπαιτουμένης μὲν οὐδὲν ἦτορ ἡ διάλυσις φυλαττομένη· τοῦτο γὰρ οὐ τὸ ἐπομενον διδάσκει διγ. τὸ οὖν εἰρημένον, κοῦλα θεοκίσο φότε πακτο οὕτως εἶπε, ἵνα τυχόν τοῦ διαλυομένου ἀνατρέπειν τὸ πάκτον ἐπιχειροῦντος ἦτοι τὴν διάλυσιν, κομμιτευθῆ κατ' αὐτὸ ἢ ποιῆ· τούτω γὰρ καὶ τὸ ἐπομενον συνάδει διγ. καὶ μὴ εἴπῃ, ὅτι, ἐὰν συμβῆ διὰ τινα πολλῆς αἰτίας ἀνατραπῆναι τὸ πάκτον, ὁ παραβαίνων τὰ συνδεδογμένα ὑπόκειται τῆ ποιῆ· ἔγνω γὰρ ἐν τῷ ζ. διγ. τοῦ προλαβόντος τιτ. ὅτι ἐφ' ὧν τὸ πάκτον ἀνώχυρον, ἐπὶ τούτων οὐδὲ τὸ ληγάτορ, οὐδὲ ἡ τοῦ ὄρκου δόσις, οὐδὲ ἡ ἐπὶ τούτων γενομένη ἐπερωτήσις ἐρωταί.

Κυρίλλ. Τοῖς πάκτοις εἴωθε Ἀκουλιανῆ προσθεσθαι ἐπερωτήσις· εἴωθε δὲ καὶ ποιῆν αὐτοῖς ἐπιθεσθαι· ἀνασχοζόμενον γὰρ τοῦ πάκτου ἢ ποιῆ ἀπαιτεῖται.

ποιῆ] † Πρόστιμον ἦγον τὰ ἐν τῇ διαλύσει πληρῶσαι. ἴσθι δὲ, ὅτι τῆς ποιῆς ἀπαιτουμένης μὲν οὐδὲν ἦτορ ἡ διάλυσις φυλαττομένη, ὡς φησι τὸ ἐπομενον διγστον. [Sch. e. I. 807.]

ἀπαιτεῖται] Τοῦ Ἐναντιοφ. Μὴ ὑπόθου παράνομον τὴν διάλυσιν διὰ τὸ εἰρημένον τιτ. δ. διγ. ζ. ὅτι τοῦ πάκτου μὴ ἐρρωμένον καὶ ἡ ποιῆ ἀκυρος, ἀλλ' ὅτι ἀνατρέπεται ὡς μὴ γενομένη κατὰ τὴν ἀκρίβειαν. ὁ τὴν νομίμως γενομένην παραβαίνων διάλυσιν ἦτοι ἀνατρέπειν ἐπιχειρῶν οὐ μόνον ἐμβάλλεται παραγραφῆ, ἀλλὰ γὰρ καὶ ἦν, ὡς εἶκος, ἐκ παραβασίας ἐπηρεωτήθη ποιῆν ἀπαιτεῖται, τῆς διαλύσεως τὴν οἰκίαν ἐχούσης ἰσχύν.

I. 16. I. 11. 15. ιζ'. Ἐρμ. 8) Ὁ νομίμως διαλυόμενος καὶ ποιῆν ἐκ παραβασίας πρὸς τῷ h) ἐρωσθαι τὴν διάλυσιν ὁμολογῶν ἀπαιτεῖται.

ὁ νομίμως διαλυόμενος] Κυρίλλ. Ὁ ἐπερωτηθεῖς, ἐὰν παραβῆ τὰ δόξαντα, ποιῆν δίδουσι μένοντος τοῦ πάκτου, ἐὰν παραβῆ, καὶ τὴν ποιῆν ἀπαιτεῖται καὶ παραγραφῆ ἐμβάλλεται.

ὁ μολογῶν] Ἦγον οὕτως ἐπερωτηθεῖς, ὡς, ἐὰν ἀνατρέπειν τὰ συμφωνηθέντα ἐπιχειροῦν, οὐ μόνον ποιῆν δίδουσι, ἀλλὰ καὶ ἐμμένειν τοῖς συμφωνηθεῖσιν, ἐὰν παραβῆ, καὶ ἀμφοτέρω πῶχει, ὡς κεφ. λδ.

* Ζήτη κεφ. ι'. φεμ. β'. καὶ μή σοι ἐναντιωθῆ λέγον, ἐὲν ὑποβληθῆ τῷ συμφωνῶν ποιῆ, ἐπιλογῆν ἔχει ὁ ἐπερωτήσις, ἢ τῆ ἐπερωτήσις χρῆσθαι, ἢ τῆ παραγραφῆ καὶ ποιῆσι τῆς ποιῆς ἀποχῆν. τοῦτο γὰρ δεῖ νοεῖν, ὅταν πρὸς τῷ ἐρωσθαι τὴν διάλυσιν καὶ ποιῆ συμφωνηθῆ· ἐκεῖ δὲ οὐδαμοῦ.

ἀπαιτεῖται] Τοῦ Ἐναντιοφ. Ἀνάγνωθι βιβ. κγ'. τιτ. δ. διγ. ιβ'. καὶ μδ. τιτ. δ. διγ. δ. ἐν μὲν γὰρ τῷ ιβ'. διγ. τοῦ κγ'. βιβ. φησὶν, ὅτι, ἐὰν γυνὴ πακτεύσῃ, μὴ ἀπαιτηθῆναι τὸ ἡμισυ τῆς προκοπῆς, καὶ ποιῆν ἐπερωτήσῃ, οὐ δύναται καὶ τῆ παραγραφῆ χρῆσθαι καὶ τὴν ποιῆν ἀπαιτῆσαι, ἀλλὰ τῷ ἐν ἀρκείῃ. ἐν δὲ τῷ δ. διγ. τοῦ μδ. βιβ. ὅτι, ἐὰν ἀσφάλισῃ μοι παρυστῆν δούλον, περὶ οὗ κατεδικάσθης μοι, καὶ ἐκ τοῦ μὴ παρυστῆναι ποιῆν, ἐνάγων ἅμα καὶ περὶ τοῦ δούλου καὶ τῆς ποιῆς, ἐκβάλλομαι παραγραφῆ. ἐν δὲ τῷ τέλει τοῦ ιε. διγ. τοῦ α'. τιτ. του με. βιβ. φησὶν, ὅτι ἀπὸ τῆς τῶν συναλλακτικῶν γνώμης ἔστιν, ὅτε καὶ ἐπάτερον ἀπαιτεῖται.

I. 17. I. cod. ιζ'. Παπ. i) Ἐὰν ὁ κληρονομιαῖος χρεώστης, ἀγροῶν πρᾶθῆναι τὴν κληρονομίαν καὶ τὰς ἀγωγὰς ἐκχωρηθῆναι τῷ ἀγοραστῆ, διαλύσῃται πρὸς τὸν πρᾶτην, ἔχει παραγραφῆν ἐναγόμενος παρὰ τοῦ ἀγοραστοῦ. τὸ αὐτὸ καὶ περὶ κληρονόμου διαλυσαμένου καὶ ἀποκαταστήσαντος h) κατὰ τὸ Τρεβελλιάνειον l).

ἐὰν ὁ κληρονομιαῖος χρεώστης] Ἐπώλησέ τις τινι κτενεχθεῖσαν ἐπ' αὐτὸν κληρονομίαν καὶ ἐξέχρισσε αὐτῷ τὴν

1) Aquilianae stipulationi] Pactis sive transactionibus inseri quidem solet Aquiliana stipulatio: prudentius tamen is agit, qui poenam ab eo, qui pactum violaverit, stipulatur, ut, si is, qui transigit, placita violare tentaverit, poena exigatur. Scias autem, poena exacta nihilominus transactionem salvam manere: hoc enim te sequens docet digestum. Quod igitur dictum est, quia rescisso forte pacto, ita accipe, ut, si forte is, qui transigit, pactum sive transactionem rescindere tentaverit, poena adversus eum committatur: huic enim et sequens digestum congruit. Nec dicas, si pactum saepius ex causa quadam rescindi contigerit, violentam placita poenae subiacere: didicisti enim dig. 7. tituli praecedentis, in quibus pactum infirmum sit, in his nec legatum, nec iurisiurandi praestationem, nec stipulationem horum nomine factam valere.

Cyrilli. Pactis Aquiliana stipulatio adici solet: sed et poena inseri solet: pacto enim rescisso poena exigitur.

2) poena] Poena, id est, ut ea praestentur, quae transactione continentur. Scias autem, poena petita transactionem nihilominus salvam manere, ut ait sequens digestum.

3) petitur] Enantioph. Ne supponas transactionem legibus contrariam, propter id, quod tit. 4. dig. 7. dicitur, pacto non valente etiam poenam infirmari, sed quia rescinditur, tanquam secundum ius strictum non facta. Qui transactionem legitime factam violat vel rescindere tentat, non solum exceptione submovetur, verum etiam poena, quam, ut probabile est, violationis nomine promisit, ab eo petitur, transactione vim suam obtinente.

XVI. Hermog. Ab eo, qui licite transigit 1), et poenam, si violaverit transactionem, transactione rata manente promittit 2), poena petitur 3).

1) qui licite transigit] Cyrilli. Qui, si placita violaverit, poenam se datum rato manente pacto promisit, si violaverit placita, tam poenae nomine convenitur, quam exceptione submovetur.

2) promittit] Id est, qui promisit, si placita rescindere aggressus fuerit, non solum poenam se datum, verum etiam placitis immansurum, si placita violaverit, utrumque quoque petitur, ut cap. 34.

Quaere cap. 10. them. 2. Nec tibi repugnare videatur, cum dicat, si pacto poena subiecta sit, electionem esse stipulatoris, utrum stipulatione uti velit, an exceptione et poenam acceptam ferre. Hoc enim caput accipiendum est, quum rata manente transactione poena promissa sit: ibi vero nequaquam.

3) petitur] Enantioph. Lege lib. 23. tit. 4. dig. 12. et 44. tit. 4. dig. 3. Dig. 12. enim lib. 23. dicitur, si mulier pacta sit, ne dimidia dotis pars a se peteretur, et poenam stipulata sit, non posse eam et exceptione uti, et poenam petere, sed alterutro contentam esse debere. Dig. 4. autem lib. 44. dicitur: si caveris mihi, te servum stitutum, cuius nomine mihi condemnatus es, et si non stiteris, poenam promiseris, simul de servo et de poena agens exceptione submoveor. In fine autem dig. 15. tit. 1. lib. 45. dicitur, interdum ex sententia contrahentium utrumque peti. :

XVII. Papin. Si debitor hereditarius 1), ignorans, venditam esse hereditatem et actiones emtori cessas, cum venditore transegerit, exceptionem habet, si ab emtore conveniatur. Idem dicendum est et de herede, qui transegit et hereditatem ex SC. Trebelliano 2) restituit.

1) si debitor hereditarius] Vendidit quis alicui hereditatem sibi delatam eique actionibus cessit.

g) Sic Cod. Coisl. Ἐρμ. deest apud Fabr. Cap. 13. est in Syn p. 144. h) Cod. Coisl. et Fabr. πρὸς τὸ. Sed in Cod. Coisl. alia manus correxit πρὸς τῷ, quod omnino praefertendum. i) Παπ. Cod. Coisl. Deest apud Fabr. k) Sic Cod. Coisl. Fabr. ἀποκαταστήσαντος. l) Sic Cod. Coisl. Fabr. Τρεβελλιάνειον.

ἀγωγῆν. οἶδας δὲ μαθὼν ἐν τῷ 15. διγ. τοῦ προλαβόντος τι. ὅτι κληρονομίας πρᾶξις καὶ ἐκχωρήσεως ἐκτός οὐτιλως ἐπὶ τὸν ἀγοραστήν ἐκ τῆς παρούσης διατάξεως αἱ ἀγωγαὶ μεταφέρονται. πωλήσας ὅμως τὴν κληρονομίαν καὶ ἐκχωρήσας, ὡς εἶπον, τὴν ἀγωγῆν, περιτυχῶν τινι τῶν νερεδιταρίων δεβιτόρων διελύσατο πρὸς αὐτόν, ἀγροῦντα τὸ γεγονός καὶ ὅτι ἔτυχεν ἢ κληρονομία πρᾶξις. φησὶν τοῖνυν ὁ Παπινιανός, ὅτι μετὰ τὴν οὕτω γενομένην διάλυσιν ἐὰν ὁ τῆς κληρονομίας ἀγοραστής ἔλθῃ κινῶν κατὰ τοῦ δεβιτόρος, ἐμβαλλεται τῇ τῆς διαλύσεως παραγραφῇ. ταύτην γὰρ αὐτῷ διὰ τὴν ἀγνοίαν ὁ νόμος δίδωσι τὴν παραγραφὴν· τὸ αὐτὸ ἐστὶ καὶ ἐνθα τῆς κληρονομίας κατὰ φιδεϊκομισσῶν ἀποκαταστήσεως ἐτέρῳ τινὶ διελύσατο πρὸς τινι τῶν νερεδιταρίων δεβιτόρων ὁ κληρονόμος, ἀγροῦντα τὸ γεγονός καὶ ὅτι τὴν κληρονομίαν φθάσας ἀποκατέστησε. κἀνταῦθα γὰρ δίδεται τῷ διαλυσομένῳ δεβιτορὶ παραγραφὴ, διὰ τὸ ἀγνοῖα τῆς ἀποκαταστάσεως διαλυσασθαι πρὸς τὸν κληρονόμον περὶ τοῦ χρόνου.

Κυρῖλλ. Ἐὰν ὁ δεβιτὸρ ἀγροῦν πρὸς τὸν ἔχοντα τὸ ἀσώματον τῆς κληρονομίας διαλυσοῖται, ἔχει παραγραφὴν ἢ πρὸς τὸν ἀγοραστήν τῆς κληρονομίας, κἀν ἐξεχωρήσῃ τὰς ἀγωγὰς, ἢ καὶ πρὸς τὸν καθ' ὁμάδα φιδεϊκομισσῶν.

κατὰ τὸ Τρεβελλιανέιον] Τὸ τοιοῦτον δόγμα γέγονεν ἐπὶ Τρεβελίου Μαξίμου καὶ Ἀννέως τῶν ὑπάτων κατὰ τοὺς τοῦ Νέρωνος χρόνους. περιέχει, ἵνα, ἐὰν κληρονομία τινὴ κατὰ φιδεϊκομισσῶν καταλειφθῇ καὶ ἀποκαταστῇ, πᾶσαι αἱ ἀγωγαὶ, αἱ κατὰ τὸ πολιτικὸν καὶ τὴν τοῦ νόμου ἀρχίθειαν ἡμολοζὸν τῷ κληρονόμῳ, αὐτὰ ἐπὶ τὸν φιδεϊκομισσῶν καὶ κατὰ τοῦ φιδεϊκομισσῶν μετέλθωσιν. καὶ λοιπὸν ὁ πρᾶκτορ ὑποσχεθῶν τῷ δόγματι τοῦτο τῆς συγγληθῶν οὐτιλῶν ἀγωγῆν δέδωκε τῷ φιδεϊκομισσῶν κατὰ τοῦ κληρονόμου. τοῦτον δὲ οὕτως ἔχοντος, ἐπειδὴ οἱ σοφῆται πᾶσαν σχεδὸν ἀξιούμενοι ἀποκαθίσταναι τὴν κληρονομίαν, ὦκον ἀδιτεῦσαι, καὶ διὰ τοῦτο ἀπεσβέννυντο τὰ φιδεϊκομισσῶν, γέγονεν ἐπὶ τῶν Οὐεσπασιανῶν χρόνων δόγμα Πηργασιανῶν, κελύον τῷ ἀξιωθέντι ἀποκαταστήσαι τὴν κληρονομίαν παρακατέχειν τὸ μέρος δ'. τὴν δὲ γ'. ὁ γὰρ ἐπὶ τῆς ἀμετρίας τῶν κληρῶν ὁ Φαλκιδίος, τοῦτο ἐπὶ τῶν ἀμετρῶν φιδεϊκομισσῶν τῶν Πηργασιανῶν. μετὰ τοῦτο μόνος ὑπέκειτο ὁ κληρονόμος τοῖς βαρεσί. εἴτα γέγονε διάταξις, κατὰ ἀναλογίαν ὑποκειῶνται ταῖς ἀγωγαῖς καὶ τὸν φιδεϊκομισσῶν καὶ τὸν σοφῆται, καὶ ἀπὸ τῆς διατάξεως ταύτης ἐδόθη ἢ ἰσχύς πᾶσα τῷ Τρεβελλιανέιῳ. ὅμως ζῆται τὸν κγ'. τι. τῆς β'. ὑποτιτοῦ.

ιη'. Ἐχὼν τις κορατώρας τρεῖς ἢ κοινῶς καὶ ἀδιαιρέτως διοικήσαντας τὴν αὐτοῦ περιουσίαν, ἢ καὶ διηρημένως, πρὸς τοὺς δύο ἐξ αὐτῶν, ὡς ἢ βουλήθη, διελύσατο. ἐκίνει δὲ καὶ κατὰ τοῦ τρίτου κορατώρος, θέλων αὐτὸν ἀπαιτῆσαι λόγους τῆς διοικήσεως. ὁ δὲ ἔλεγεν αὐτῷ, ὁμοίως εἰμι τῶν ἄλλων κορατώρων· ὡς διελύσω πρὸς τοὺς ἄλλους, διάλυσαι καὶ πρὸς ἐμέ. ἀλλ' ὁ νέος ^{m)} ἐδθὲς μὴ ἀνεχόμενος τούτων αὐτοῦ τῶν προτάσεων προσῆλθε βασιλεῖ, καὶ ἀντέγραψε πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς οὕτως· Οὐδὲ σύμφωνον, οὐδὲ διάλυσις μετὰ τινων ἐκ τῶν κορατώρων ἢ τῶν ἐπιτρόπων γενομένη βοηθεῖν δύναται τοῖς λοιποῖς ἐν τούτοις, ἕτινα διηρημένως ἢ ἐπικοινῶς διοίκησαν, ἢ διοικήσαι ὄφειλον.

ἔχων τις κορατώρας] Θεοδώρου. Ἢ πρὸς ἕνα τῶν κορατώρων ἢ ἐπιτρόπων ἀπὸ τοῦ ὄφρανοῦ γενομένη διάλυσις τοὺς λοιποὺς οὐκ ὄφελει κηδεύειν. φησὶν δὲ καὶ ἡ β'. διατ. τοῦ ξ'. τι. τοῦ ζ'. βιβ. ὅτι ἡ μετὰ τῶν ἄλλων γενομένη διάλυσις οὐ προκομιεῖται ἄλλους.

οὐδὲ διάλυσις] Ἢ μὲν διάλυσις ἢ μετὰ τῶν λοιπῶν γενομένη οὐκ ὄφελει τὸν μὴ διαλυσομένον. ἢ μὲν καταβυλλομένη, παρ' αὐτῶν ποσότης ὄφελει τὸν μὴ διαλυσομένον· οἷον ρ'. ὄντων τῶν ὀφειλομένων τὰ γ'. αὐτῷ ὑπὲρ τῆς διαλύσεως κατέβαλον, οὐκ ἀπαιτηθῆσεται ὁ μὴ διαλυσομένος τὰ ρ'. ἀλλὰ μόνον τὰ γ'.

† Εἰ καὶ τὰ μάλιστα δὲ ἢ διάταξις εἶπε, μὴ ὄφελεισθαι τὸν μὴ διαλυσομένον ἐκ τῆς πρὸς ἐτέρους γενομένης διαλύσεως, ὅμως συμβύλλεται, ὅτι, ὅσον κατέβαλον οἱ διαλυσομένοι, τοσοῦ-

Didicisti autem dig. 16. praecedentis tituli, hereditate vendita etiam sine cessione utiliter in emptorem ex hac constitutione actiones transferri. Venditor tamen hereditatis, cessis, ut dixi, actionibus cum aliquo ex debitoribus hereditariis factum et venditam hereditatem ignorante transegit. Ait igitur Papinianus, si post transactionem ita factam emptor hereditatis adversus debitorem egerit, eum exceptione submoverti. Hanc enim ei exceptionem lex propter ignorantiam concedit. Idem est, et si hereditate alii cuidam ex fideicommisso restituta heres cum aliquo debitorum hereditariorum, qui ignoravit, quod factum erat, et antea iam restitutam hereditatem, transegerit. Nam hoc quoque casu debitori, qui transegit, indulgetur exceptio, quia restitutionem ignorans cum herede de debito transegit.

Cyrilli. Si debitor ignorans cum eo, penes quem ius incorporale hereditatis erat, transegerit, exceptionem habet vel adversus emptorem hereditatis, licet huic cessae sint actiones, vel etiam adversus heredem fideicommissarium.

2) ex SC. Trebelliano] Hoc Senatusconsultum Trebellio Maximo et Annaeo Seneca Consulibus tempore Neronis factum est. Continetur eo, ut, si hereditas alicui per fideicommissum relicta et restituta sit, omnes actiones, quae ex civili iure et secundum ius strictum heredi competeant, ad fideicommissarium et in fideicommissarium transeant. Et postea Praetor hoc Senatusconsultum adiuvans utilem actionem fideicommissario contra heredem dedit. Quod cum ita esset, quia heredes scripti, qui rogati erant, ut totam paene hereditatem restituerent, adire dubitabant, ideoque fideicommissa extinguebantur, Vespasiani tempore SC. Pegasianum factum est, quod ei, qui hereditatem restituere rogatus erat, partem quartam, nunc vero tertiam retinere permisit. Quod enim in immodicis legatis lex Falcidia, idem in immodicis fideicommissis SC. Pegasianum statuit. Postea solus heres oneribus hereditariis subiacebat. Facta deinde est constitutio, iubens, et fideicommissarium et scriptum heredem pro portione actionibus teneri, eaque constitutione vis omnis SC. Trebelliano tributa est. Quaere tamen tit. 23. lib. 2. Institut.

XVIII. Quidam, qui tres curatores habebat ¹⁾, communiter et pro indiviso vel etiam separatim bona eius administrantes, cum duobus ex his, prout voluerat, transegit. Agebat autem et adversus tertium curatorem, postulans, ut rationes administrationis redderet. Dicebat autem ille: similis sum reliquis curatoribus: ut cum reliquis transegisti, mecum quoque transige. Sed adolescens continuo has illius praetensiones non ferens Principem adiit, eique Princeps ita rescripsit: Neque pactio, neque transactio ²⁾ cum quibusdam ex curatoribus vel tutoribus facta auxilio ceteris esse potest in his, quae separatim ³⁾ communiterve gesserunt, vel gerere debuerunt ⁴⁾.

1) quidam qui curatores habebat] Theodori. Transactio cum uno ex curatoribus vel tutoribus ab adolescente facta reliquis non prodest. Sed et const. 2. tit. 60. lib. 7. dicitur, transactionem inter alios factam aliis praeiudicium non inferre.

2) neque transactio] Transactio cum reliquis facta ei, qui non transegit, non prodest: sed pecunia ab ipsis soluta ei, qui non transegit, prodest: verbi causa, cum centum deberentur, reliqui quinquaginta transactionis nomine solverunt. Ab eo, qui non transegit, non centum, sed quinquaginta tantum petentur.

Licet autem constitutio dicat, transactionem cum aliis factam ei, qui non transegit, non prodesse, tamen prodest, quia in tantum, quantum transigentes solve-

m) Sic Fabr. Cod. Coisl. ὁ κορατώρ. Sed mihi lectio Fabroti praeferenda videtur propter sequentia, quae ad curatorem merito referri nequeunt.

Basil. T. I.

τον κομφίζεταί τῆς κατὰ τοῦ μὴ διαλυσαμένου καταδικῆς. λόγον χάριν ζημιωθείς ἢ ὁ ἀνήθως ἐκ τῆς τριῶν ἑαθνημίας ὁ νομίματα^α ἀλλὰ παρὰ τῶν δύο καθ' ἓνα ἢ νομίματα λαβῶν διελύσατο πρὸς αὐτούς. καὶ εἶπεν ἡ διάταξις, μὴ ὠφελῆσθαι τὸν μὴ διαλυσαμένον ἐκ τῆς γενομένης διαλύσεως, ἀλλ' εἰ καὶ μὴ ὠφελῆται, ὅμως καλῶς λέγει τῷ ἀνήθῳ, ὑπολογισαί μοι τὰ ρ. νομίματα, ἅπερ ἔλαβες ἐκ τῆς τῶν συνεπιτροπῶν διαλύσεως, καὶ εἰς τὰ λοιπὰ ρ. καταδικάζομαι σοι. ὥστε οὐκ ἢ μὲν διάλυσις αὐτῆ οὐκ ὠφελῆ τὸν μὴ διαλυσαμένον, ποσότης δὲ ἢ παρὰ τοῦ διαλυσαμένου καταβληθεῖσα συμβάλλεται τῷ μὴ διαλυσαμένῳ. [Sch. f. I. 807.]

ἄτινα διηρημένως] Μνήμησαι τῶν εἰρημένων ταύτη τῇ διατάξει γενικῶς καὶ ἐπὶ κοινῆς καὶ διηρημένης διοικήσεως, καὶν δια δόλον κοινόν, καὶν δια ἑαθνημίαν κοινῆν ἐνήργητο οἱ ἐπιτροποὶ ἢ οἱ κορυφαῖοι, τὸ πρὸς ἓνα γενομένον συμφωνῶν καὶ ἢ πρὸς ἓνα γενομένην διάλυσις τοὺς ἄλλους οὐκ εὐεργετῆ σημαίωσαι δὲ τὸ φανερῶτον τῆς διατάξεως, ὅτι καὶ ἐν οἷς οὐ διοικήσαν, ὠφελον δὲ διοικῆσαι, ἢ γενομένη πρὸς ἓνα διάλυσις οὐδὲν τοὺς ἄλλους εὐεργετῆ καίτοι ἐν τῷ δὲ τουτέλις μονοβιβλίῳ ζητήσις, ἐν πολλοῖς μὴ διοικήσασιν τὴν ἐπιτροπὴν καὶ ἐντεῦθεν ἀδικήσασιν τὸν ποιπίλλον εἰ δύναται ὁ ποιπίλλος ἓνα ἐπιλεγῆσθαι ἢ μὴ, διὰ τὴν πάντες ἐπικοίνως κατέχονται. ἐδέξατο μᾶλλον κοινῶς αὐτοὺς εἶναι τοῦ κινδύνου, καὶ ἐάν τις ἐξ αὐτῶν ἀποτροφῶσι, βεβαιῶσθαι τοὺς ἑτέρους τῇ τούτων ἀπορίᾳ. οὐκοῦν εἰ χρεῖ, εἰ κοινῶν εἰσι τοῦ κινδύνου, τὸ γενομένον πρὸς ἓνα συμφωνῶν ὠφελῆν καὶ τοὺς ἄλλους, ἐπειδὴ καὶ ὁ ἕτερος ὁ μὴ διαλυσαμένος, ἐάν ἐναγθῆις καταβάλλῃ, μέλλει ἐγκαλεῖν τῷ συνεπιτροπῳ; τῇ μέντοι διατάξει ἔδοξε, καὶ ἐπὶ τῶν μὴ διοικησάντων τὴν πρὸς ἓνα διάλυσιν μὴ ὠφελῆν τοὺς ἄλλους. εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἡ διάταξις εἶπε, μὴ ὠφελῆσθαι τὸν μὴ διαλυσαμένον ἐκ τῆς πρὸς ἑτέρους γενομένης διαλύσεως, ὅμως γίνωσκε, ὅτι, ὅσον κατέβαλλον οἱ διαλυσαμένοι, τοσοῦτον κομφίζεταί τῆς κατὰ τοῦ μὴ διαλυσαμένου καταδικῆς. οἷον λόγον χάριν ζημιωθείς ἢ ὁ ποιπίλλος ἐκ τῆς τριῶν ἑαθνημίας [ὁ νομίματα, ἀλλὰ παρὰ τῶν δύο καθ' ἓνα^α ἢ νομίματα λαβῶν διελύσατο πρὸς αὐτούς. εἶπεν ἡ διάταξις, μὴ ὠφελῆσθαι τὸν μὴ διαλυσαμένον ἐκ τῆς γενομένης διαλύσεως, ἀλλ' εἰ καὶ μὴ ὠφελῆται, ὅμως καλῶς λέγει τῷ ποιπίλλῳ, ὑπολογισαί μοι τὰ ρ. νομίματα, ἅπερ ἔλαβες ἐκ τῶν συνεπιτροπῶν μου λόγῳ διαλύσεως, καὶ εἰς τὰ λοιπὰ ρ. καταδικάζομαι σοι. ὥστε οὐκ ἢ μὲν διάλυσις αὐτῆ οὐδὲν ὠφελῆ τὸν μὴ διαλυσαμένον, ἢ ποσότης δὲ ἢ παρὰ τοῦ διαλυσαμένου καταβληθεῖσα συμβάλλεται τῷ μὴ διαλυσαμένῳ. γίνωσκε οὖν, ὅτι, ἦνκα διὰ δόλον ἐνήργητο οἱ ἐπιτροποὶ, οὐδὲ αὐτὸν τὸν διαλυσαμένον λέγομεν ἐκ τῆς διαλύσεως ὠφελῆσθαι, ὡς περὶ ἀμαρτημάτων διαλυσαμένον. ἀλλὰ τότε τοῦτο δέχομαι, ἦνκα προφανῶς ὑπὲρ τοῦ δόλου διελύσατο καὶ μὴ ὑπὲρ τοῦ χρέους τῆς τουτέλις.

Ζῆτει βιβ. λζ'. tit. ζ'. κεφ. νδ'. καὶ λζ'. περὶ τῶν μὴ διοικησάντων^α περὶ δὲ τοῦ, ὅτι πρώτοι ἐνέχονται οἱ διοικησάντες, εἴτα οἱ μὴ διοικησάντες ἐπὶ τοῖς χειρισθεῖσιν, ἐπὶ δὲ τοῖς μὴ χειρισθεῖσι πάντες ὁμοίως, ζῆτει κεφ. αὐτοῦ λη'. θεμ. ιβ'.

ἢ διοικῆσαι ὠφελῶν] Ταῦτα γενικῶς κανόνισας ὁ βασιλεὺς λοιπὸν πρὸς τὸ φάκτον ἀντιγράφει. ὅποτε τοιγαροῦν τρεῖς κορυφαῖοι εἶχες καὶ μετὰ δύο ἐξ αὐτῶν διελύσω, τὸν τρίτον μεθόδευεν οὐ κωλυθήσῃ.

* Ζῆτει βιβ. λη'. tit. ιε'. κεφ. τελευτ. καὶ μάθε, πότε ὁ μὴ διοικῆσας ὑπὲρ τοῦ διοικησάντος ἐνάγεται καὶ tit. ιβ'. τοῦ αὐτοῦ βιβ. κεφ. α'. πότε ἐκχωρεῖται ὁ καταβλητῶν ὑπὲρ τοῦ συνεπιτροπῶν καὶ πότε οὐ. ζῆτει καὶ τὸ λα'. κεφ. τοῦ ε'. tit. τοῦ αὐτοῦ βιβ. ἀναγκάων ὄν.

L. 2. C. II. 4. ιθ'. Φιλονεικίαν ἐσχῆκασιν ἀδελφαὶ δύο περὶ κληρονομίας. καὶ συνεφώνησεν ἡ μία ὑπὲρ διαλύσεως καταβαλεῖν τῇ ἑτέρᾳ ῥητὴν ποσότητα, καὶ γραμματεῖον αὐτῇ περὶ ταύτης ἐξέθετο τῆς ποσότητος. ἀλλὰ μετὰ τοῦτο συνέβη τὴν ἀδελφὴν, πρὸς ἣν τὸ γραμματεῖον γέγονεν, ἢ δημευθῆναι, ἢ ἀκληρονόμητον τελευτῆσαι, καὶ τὸν δημόσιον αὐτῇ γενέσθαι διάδοχον. ἢ οὖν διαλυσαμένη πρὸς τὴν ἰδίαν ἀδελφὴν καταβλοῦσα ἤδη τῷ δημοσίῳ τὰ ἐκ τοῦ γραμματεῖου, ἢ μήπω μὲν κατα-

^α) Quae uncis inclusa sunt, desunt in Cod. Coisl. Supplevi, quia alioquin locus mutilus est, e scholio antecedente, quod Fabr. exhibuit.

runt, condemnatio eius, qui non transegit, minuitur. Verbi causa, culpa trium tutorum pupillus damnum ducentorum aureorum passus erat: cum duobus autem, quinquaginta a singulis acceptis, transegerat. Et ait constitutio, transactionem factam ei, qui non transegit, non prodesse. Sed quamvis non prodest, tamen recte pupillo obiicit: reputa mihi aureos centum, quos e transactione contutorum accepisti, et in reliquos centum tibi condemnabor. Itaque transactio ei, qui non transegit, non prodest: quantitas vero soluta ab eo, qui transegit, prodest ei, qui non transegit.

3) quae separatim] Memineris eorum, quae hac constitutione generaliter de administratione communiter et separatim gesta dicuntur, sive propter dolum communem, sive propter culpam communem tutores vel curatores conveniantur, pactum et transactionem cum uno factum factamve reliquis non prodesse. Nota vero, quod mirum est in constitutione, in his quoque, quae non gesserint, sed gerere debuerint, transactionem cum uno factam reliquis nihil prodesse. Atqui in libro singulari de tutelis quaeritur, utrum inter plures, qui tutelam non gesserint et inde pupillo damnum intulerint, unum eligere pupillus possit, an non possit, quia omnes communiter teneantur. Receptum magis est, eos periculi socios esse, et si quidam eorum solvendo non sint, inopia eorum reliquos onerari. Nonne igitur necesse est ut, si socii periculi sint, pactum cum uno factum reliquis quoque prosit, quum et alter, qui non transegit, si conventus solverit, contutore accusaturus sit? Constitutioni tamen placuit, et in his, qui non gesserint, transactionem cum uno factam reliquis non prodesse. Licet constitutio dicat, transactionem cum aliis factam ei, qui non transegit, non prodesse, tamen scias, in tantum, quantum transigentes solverint, minui adversus eum, qui non transegit, condemnationem. Verbi causa pupillus culpa trium tutorum damnum ducentorum aureorum passus erat: sed cum duobus, quinquaginta a singulis acceptis, transegerat. Ait constitutio, transactionem factam ei, qui non transegit, non prodesse. Sed quamvis non prodest, tamen recte pupillo obiicit: reputa mihi aureos centum, quos a contutoribus meis transactionis nomine accepisti, et in reliquos centum tibi condemnabor. Itaque haec quidem transactio ei, qui non transegit, non prodest, quantitas vero ab eo, qui transegit, soluta, prodest ei, qui non transegit. Scias igitur, quum propter dolum tutores conventi fuerint, tunc nec ei, qui transegit, transactionem prodesse nos dicere, quippe qui de delicto transegerit. Sed hoc tunc accipio, quum aperte de dolo transegerit, non de debito ex tutelae actione.

Quaere lib. 37. tit. 7. cap. 54. et 37. de his, qui non gesserunt: teneri autem primo loco eos, qui gesserint, deinde eos, qui non gesserint, de his, quae gesta sunt, de non gestis autem omnes similiter, quaere cap. eius 38. them. 12.

4) vel gerere debuerunt] Haec Princeps generaliter definiens deinde ad id, quod factum est, rescribit: Cum igitur tres curatores habueris et cum duobus ex his transegeris, tertium convenire non prohibeberis.

Quaere lib. 38. tit. 16. cap. ult. et discite, quando qui non gessit, pro eo, qui gessit, conveniatur: et tit. 12. eiusdem lib. cap. 1. quando ei, qui pro contutore solvit, actiones cedantur, et quando non cedantur. Quaere et cap. 31. tit. 6. eiusdem libri necessarium.

XIX. Duae sorores de hereditate controversiam habuerunt¹). Una ex his de certa pecunia alteri danda transactionis causa pepigerat, eique cautionem de ea pecunia exposuerat. Verum postea accidit, ut sororis, cui cautio exposita erat, vel bona publicarentur, vel ut ea sine herede decederet, et fiscus²) ei successor existeret. Quae igitur cum sorore sua transegerat, cum fisco iam solvisset ea, quae cautione continebantur, aut nondum quidem solvisset, sed vere-